

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ BILUNARĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anul V

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Numărul

N-rul 2

CLUJ, 1 Februarie 1928

Lei 30

CUPRINSUL

<i>FIGURI REPREZENTATIVE: O lecție de istorie politică</i>	— — —	Simion Mehedinți
<i>Alexandru Papiu-Ilarianu</i>	— — — — —	Traian Popa
<i>ACTUALITĂȚI: Conducătorii firești ai studenției</i>	— — — — —	Const. Sudețeanu
<i>In memoria lui N. Bălcescu</i>	— — — — —	Horia Trandafir
<i>Discuții și recenzii: I. Al. Brătescu-Voinești, Presa românească din Ardeal, „Ciuleandra” de L. Rebreanu, Muncă serioasă și drum drept, Directorul Școlii Române din Roma, „Să ne cunoaștem, să ne respectăm, să ne iubim”</i>	— — — — —	
<i>PROBLEME SOCIALE: Problema clasei de mijloc</i>	— — — — —	Ion Clopoșel
<i>PROGRESE ȘTIINȚIFICE: Papin</i>	— — — — —	N. Ghiulea
<i>EUROPA CONTIMPORANĂ: Trădarea clericilor, Iulien Benda</i>	— — — — —	M. Berthelot
<i>PROBLEME ECONOMICE: Ofensiva cârpii cooperatiste</i>	— — — — —	Adrian Corbul
<i>Cercuri vicioase</i>	— — — — —	Gr. C. Mărcuș
<i>Sporirea producției agricole (O călătorie de studii în Germania, prin Cehoslovacia)</i>	— — — — —	Gavril Todica
<i>Stabilizarea valutară: I O formulă caducă: valorizarea</i>	— — — — —	
<i>CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Conferințele extensivității universitare (Prof. Fl. Ștefănescu-Goangă: Înțelesul și valoarea culturii, Cultura și Școala), Cronica dramatică („Năpasta” de I. L. Caragiale)</i>	— — — — —	I. F. Radu
<i>Extemporalul, Concertul Hatsue Yuasa (Tokio), Cultivarea prieteniei ceho-române. — Maestrul D. G. Kiriac. — „Romanul unei fete” de Ion Pas</i>	— — — — —	Gheorghe I. Popescu
<i>CRONICA ECONOMICĂ ȘI FINANCIARĂ: Stabilizarea. — Revalorizarea. — Cursul stabilizării. — Târgul periodic la Cluj. — Comerțul de lemn. — Comerțul Cehoslovaciei în România. — Petrolul românesc. — Imprumutul extern. — Norocul lui Schröder e colosal</i>	— — — — —	Liviu Rusu
<i>FAPTE, IDEI ȘI OBSERVAȚIUNI: Un nou pod peste Dunăre. — Problema mării noastre. — Drepturile politice ale femeii franceze. — Lupta electorală în Franța. — Primul crematoriu în România</i>	— — — — —	Cronicar
		Gh. Neculcea
		Red.

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA: CLUJ, PIAȚA UNIREI No. 8. CALEA VICTORIEI No. 51

Abonamente: Pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. În America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

Industria Sârmei Societate Anonimă, Cluj.

CONVOCARE

Domnii acționari ai Industriei Sârmei S. A. Cluj, prin aceasta se convoacă la

a VII-a adunare generală ordinară

care va avea loc la sediul societății în Cluj, Calea Victoriei No. 29 în ziua de 25 Februarie 1928, ora 11 a. m. cu următoarea

Ordine de zi:

1. Deschiderea adunării generale.
2. Bilanțul pe anul 1927, raportul consiliului de administrație și a comitetului de cenzori, darea absoluturului.
3. Distribuirea profitului net.
4. Fixarea jetoanelor.
5. Alegerea alor 3 membri în consiliul de administrație pe o durată de trei ani, în locul dlor Ing. I. F. Negruțiu, dr. Octavian Sglimbea și Adalbert Veith ieșiți prin ordinea vechimii.
6. Alegerea întregului comitet de cenzori.

7. Modificarea sta utelor.

8. Eventuale propuneri.

Domnii acționari cari vor să participe la adunarea generală, sunt invitați a-și depune acțiunile la casieria noastră, sau la Banca Ce trală pentru industrie și comerț S. A. Cluj și sucursalele ei, sau la Uzinele de fier și domeniile Reșița, București, cel puțin cu 3 zile înainte de adunare.

Cluj, la 18 Ianuarie 1928.

Consiliul de Administrație

Activ Bilanțul general încheiat la 31 Dec. 1927 Pasiv

Casa		1.328.626	Capital		15.000.000
Hârții de valoare		6.663.645	Fond de rezervă		2.903.266
Ct. Curente		34.451.243	Fonduri speciale:		
Ef. de primit. Efecte în portofoliu	34.083.030		Fond de amortizări	29.690.487	
Efecte scontate	26.262.624		Augmentarea în 1927.	7.590.107	
„ remise spre incasso	2.981.915	63.327.569	Fond de amortizări pt. refacerea investițiilor	2.464.221	
Imobile: Terenul fabricii	507.008		Augmentarea în 1927.	2.464.221	
Imobilul din Cluj	1.000.000		Fond de rezervă pentru creanțe dubioase	3.000.000	45.209.036
Clădirea fabricii	16.589.903		Dividende neridicate		22.571
Linia de garaj	885.210		Conturi curente		89.109.285
Colonia pentru muncitori	1.828.053		Efecte de plată proprii		5.984.919
Conductul de gaz natural	1.285.903	25.699.148	Efecte străine:		
Instalația fabricii	3.603.071	33.267.601	Reescontate	26.262.624	
Mașini și Accesorii			Remise spre incasso	2.981.915	29.244.539
Mobile: Vehicule și mobile	1.851.162	2.744.193	Diferite conturi transitoare		274.669
Mobilierul birourilor	893.031	4.444.258	Beneficiul net pe anul 1927.		4.740.212
Materiale prime și auxiliare		19.964.690			
Fabricate; Fer laminat, f. beton, cuie, sârmă, arcuri, diferite articole pt. aprovizionarea muncitorilor		597.524			
		192.488.497			192.488.497

Pierdere Profit și Pierdere la 31 Decembrie 1927 Profit

Amortizări: Clădirea fabricii, linia de garaj, conductul de gaz, locuințe muncitorești instal. fabr. mașini, mobile și vehicule	10.054.328		Câștig la mărfuri		55.153.376
Fondului pt. creanțe dubioase	3.000.000	13.054.328			
Cheltuieli generale: Salare, spese de adm. etc.		8.181.292			
Dobânzi		21.293.473			
Impozite		7.884.071			
Beneficiul net pe anul 1927.		4.740.212			
		55.153.376			55.153.376

Cluj, la 31 Decembrie 1927.

s. s. I. Diamant, director general s. s. Eugen Beșa, director Pentru contabilitate: s. s. Mihail Comșa, șef contabil, cont. aut.
s. s. Ioel Comșa preș. s. s. Ing. Virgil Dessila s. s. Ing. Ioan F. Negruțiu s. s. Dr. Valentin Poruțiu s. s. Dr. Moise Farkas
s. s. Ing. C. Orghidan s. s. Ing. Vasile Lazar s. s. Dr. Octavian Sglimbea s. s. Adalbert Veith

S'a examinat și găsit în deplină ordine

Cluj, la 21 Ianuarie 1928.

s. s. Dr. Laurian Gherman, preș. exp. cont. s. s. Virgil Comșa s. s. Aurel Bruckner s. s. Victor Pop s. s. Ioan Babeș exp. cont.

SOCIETATEA DE MĂINE

REVISTĂ BILUNARĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:

Ion Clopoțel

Redacția și Administrația:

CLUJ,

Calea Victoriei 51.

Telefon: 308

Plața Unirii No. 8.

CLUJ, 1 Februarie 1928

Anul V

Nr. 2

Numărul: Lei 30

O lecție de istorie politică

În al zecelea an, după Unirea dela Alba-Iulia, a închis ochii Valeriu Branisce, la câteva săptămâni după moldoveanul Pavel Gore.

Academia Română a adus omagiul cuvenit celor doi membri de onoare, iar lumea politică de asemenea și-a spus cuvântul, cu adâncă pietate în fața celor două morminte. Totuși nu va fi de prisos să adăugăm și un mic comentariu istoric.

Valeriu Branisce a fost reprezentantul tipic al generației de luptă pentru întregirea neamului. Dar e luptă și luptă. Au contribuit, desigur, la biruință și cei cari stau la zeci și sute de kilometri în dosul frontului, deoarece și munca lor era indispensabilă. Însă ce asemănare poate fi între isprava acelor și viitorul năpraznic din tranșee, unde ofițerul ca și soldatul, erau veșnic cu mâna pe armă, gata să sară la atac, îndată ce ar fi auzit semnalul dela postul de comandă... Și tocmai așa a fost cazul lui Branisce: el și-a dus traiul între luptătorii din tranșee, ieșind chiar singur la luptă, de câteori era nevoie să infrunte pe dușman. De aceea, biografia unui astfel de bărbat este o mare lecție de istorie politică și ar trebui cât mai repede să fie pusă sub ochii tineretului, căci de vieți reprezentative ca aceasta se leagă aspectul unei întregi epoci.

Dar nu numai pentru tinerii de azi, atitudinea celor de felul lui Branisce este semnificativă. Ea a avut un mare înțeles educativ și pentru oamenii maturi ai generației care a pregătit și hotărât războiul de întregire. Între bărbații acelei generații sunt unii pentru cari epoca războiului durează încă. În fiecare an se duc să vadă tranșeele și să-și împăspăteze mereu șirul amintirilor: Aci era divizia a X-a. Dincolo era a XII-a. Aici a căzut căpitanul Ignat cu brațele pe mitraliera din care

trăsese toate cartușele, Aci e curmătura dela Cireșoia, cu mormântul lui Grămadă... Câte și câte amintiri, cari purifică sufletul întocmai ca și o rugăciune.

Și întocmai, ca acești pelerini ai tranșeeilor, erau înainte de războiu o sumă de români ai vechiului Regat, cari își făcuseră obiceiul să vadă măcar odată pe an o parte din frontul luptei seculare al „fraților” lor de peste munți. Aci e orașelul... cutare... cu părintele sau profesorul cutare, cu foaia... Dincolo e alt părinte, alt profesor sau învățător, altă foaie, altă organizare de rezistență împrejurul bisericii, a școlii, a unei reuniuni de sodali, a unei bănci... pentru ajutorarea oropsiților de valahii. Și iată aici și un cor, iată o reprezentare de teatru, în care vedeai suindu-se pe scenă, fără nici un gând de cabotinaj, chiar pe cei mai frunțași între frunțași.

Și astfel, încetul pe încetul, unii români din vechiul Regat ajunseră să nu înceapă anul nou decât într'un colț sau altul al pământului subjugat, de unde se întorceau totdeauna înviorați și imputerniciți sufletește. Cine de pildă ar fi putut trece prin Lugoj, fără să-și simtă sufletul înălțat, văzând admirabila solidaritate a celor cari conduceau acolo lupta națională? Din ziua întâi, și chiar din ceasul întâi, băga de seamă că acolo e o cetate a sufletului românesc, peste care adversarii neamului „nu vor putea trece...” Postul de comandă era redacția sărăcuță a *Drapelului*. Dar alături se simțea falanga: Branisce, Brediceanu, Popovici... iar mai la o parte era fortul întărit al episcopiei unde priveghea înțeleptul și bunul episcop Hossu. Și nu se isprăvea nici cu atâtea. Cine zăbovia mai multe zile, să vadă pe toți frunțașii românilor, nu se putea să nu nimerescă și într'o căsuță smerită, unde da cu ochii de bătrâna mamă a lui Aurel

Popovici, atât de deosebită la chip, dar atât de asemănătoare la suflet cu inimosul ei fiu, — un alt luptător, dintre cei cari își încordau puterile pe mai multe poziții de luptă.

Așa dar nu e un cuvânt deșert, ci o realitate netăgăduită că viața „românilor de peste munți” devenise înainte de începutul războiului o permanentă lecție de istorie politică pentru toți cari se gândeau la viitorul statului românesc. Fără să fie ardeleni, unii intelectuali din București erau ardelenizați.

De aceea, nu-i de mirare că, îndată după încheierea păcii, în capitala țării o singură întrebare era pe buzele tuturor: *Ce vor face Ardelenii?* Toți cei amărați de erorile războiului și de toate păcatele trecutului, așteptau dela românii de peste hotare, și în deosebi dela ardeleni, un adevărat răsărit de soare în politica țării românești. Iar pentru aceștia, era un adevăr axiomatic: toți veteranii luptelor din Ardeal, care adunaseră atâtea experiență (unii în temniță, alții pe front, alții în Parlament, unde nu puteau deschide gura decât cu primejdia vieții), toți vor forma de drept și de fapt statul major al României întregite. În mijlocul Parlamentului din București, unde se încrucișează atâtea vânturi și atâtea valuri (cum e firesc în viața parlamentară), ei vor fi stâncă neclintită, de care se vor sparge toate încercările de falsificare a vieții publice.

Cui i-ar fi trecut prin minte în zilele acelea că bărbați ca Flondor, Stroescu, Andrei Bărsescu, Ioan Paul, Gore și Branisce (ca să înșir numai câțiva dintre cei morți) vor lipsi o clipă din Sfatul cel înalt al Țării?

*

Și iată, a trecut un deceniu. Frunțașii pe care i-am pomenit sunt azi toți sub țărâna cimitirului, iar unii nici n'au pașit macar pragul par-

lamentului, cu toate că pășiseră de atâtea ori peste pragul temnițelor! „Intre ai lor au fost, iar ai lor nu i-au cunoscut“, pe când cutare Ionescu, Constantinescu, Vasilescu, Vaideescu..., sau cum îi mai cheamă, și-au împărțit guvernele, iar cluburile recunoscătoare i-au îndreptat din oficiu spre Panteonul istoriei neamului, votându-le statui și funeralii naționale!

Grozavă lecție de istorie! Și cumplită răspundere morală din partea celor care au prezidat destinele României după ziua cea mare a întregirii statului! — Odată și odată, când un istoric de înaltă valoare etică, nu un chițibușar de partid, va zugrăvi aceasta epocă în tot adevărul ei, rușinoase pagini vor avea sub ochi urmașii noștri...

Și mai ales vor fi dureroase unele laturi, pe care azi nu toți le iau în seamă. De pildă, nu e cazul să ne mirăm de păcatele oamenilor vechiului regim. De la unii ca aceia ar fi fost la urma urmei greu — și chiar cu neputință — să le cerem un suflet nou. Cum era să înțeleagă cutare Graeculus pe Flondor, când cinismul unuia s'a isbit de cinstea celui alt? Cum era să înțeleagă cutare Grăsun Iacom (să-i zicem: Crassus) dărnicia creștină a lui Stroescu ori conștiința atât de fină a lui Gore? Cum era să înțeleagă cutare Derviş al cluburilor din București atitudinea demnă a lui Branisce, care ieșind din temnițele ungherești, a doua zi scriea în fruntea gazetei tocmai cum scrisese înainte, pentru a fi trimis iarăși la închisoare?

E însă un lucru care a uimit și a mâhnit adânc pe cei care au cunoscut mai de mult pe ardeleni: Cum a fost cu putință, ca Românii de peste vechile hotare să nu se înțeleagă măcar ei în de ei? Cum oare cei doi Popovici (bucovineanul și bănățeanul) se puteau înțelege să demonstreze de acord la Viena, apoi la Budapesta, iar la București după unire fiecare provincie veni cu socoteli deosebite? Și mai ales: cum a fost cu putință ca macar luptătorii din vechea Ungarie să nu rămână și mai departe un bloc politic neclintit?

Iată pentru cei care nu cer lumii de azi nici o satisfacție personală, lecția cea mai amară, pe care le-a dat-o istoria României dela Unire până azi. — Știm, se înțelege, că nici în timpul luptelor naționale, solidaritatea n'a fost totdeauna ideală. Ne dăm seama că nu toți au

avut sufletul dacic al lui Moldovanuș și Bunea sau mândria romană a lui Aurel Popovici, Branisce și alți corifei, care ridicau glasul în fața lui Tisza, deși știau că pot plăti cu viața îndrăsneala lor... Le știm toate acestea; cunoaștem și infiltrațiile de corupție budapestană... Și totuși, ne este cu neputință s'o înțelegem ca chiar veteranii vechi garde, după biruință s'au risipit în lagăre deosebite, sfâșiind unii dintre ei propriul lor steag.

Aceasta e lecția grozavă, pe care n'o putem pricepe, la care am fost siliți să ne gândim, regretând împreună cu orice bun Român ostracismul politic sub care a murit Branisce.

Pilda aceasta amară trebuie deci să ne-o lămurească cineva care are nu numai deplina cunoaștere a faptelor, dar și o deplină autoritate morală.

Și dorim să fim dumeriți nu din interes documentar pentru viața bărbaților pe care i-am amintit. Ei n'au nevoie de nici o documentare și nici o apărare, n'au nevoie nici macar de laudele noastre. — Dacă n'au fost înmormântați cu funeralii naționale, ei

au fost însoțiți la mormânt de „jalea națională“, — ceea ce însemnează neasemănat mai mult.

Dar, pe lângă lămurirea, pe care o putem lăsa și pe seama istoricului de mâine, mai e și o chestiune de interes imediat, care cere un răspuns cât mai grabnic:

În clipa, când ideea de revizuire a tratatului de pace câștigă partizani ca Lloyd George și Macdonald, e necesar să știm:

Care e gradul de consolidare materială și morală al statului român?

După lecțiile de istorie politică, pe care le-am primit de zece ani încoace, nu numai dela politicieni de ocazie, dar și dela vechii luptători pentru întregirea neamului, care va fi gradul de coeziune sufletească al poporului nostru, dacă cumva mâne sau potmâne, trăsnetul ar cădea iarăși din senin, cum a căzut în 1914?

Iată întrebarea pe care o fac toți aceia care, necerând nimănui nimic, nu pot fi bănușiți de părtinire pentru nimeni.

Simion Mehedinți.
prof. universitar.

Alexandru Papiu-Ilarian

(9 Oct. 1827—23 Oct. 1877)

Bărbați mari ai neamurilor răpesc ca toți etăți Pomethei cât o scântieie din focul seacru al Durnezeirii. Această scântieie le luminează mântele ca să vadă cetățuia de fides a idealului neamului său, și le încălzește inima, îndemnându-i să prindă în mână bătul vrăjit al lui Moise și, punându-se în fruntea celor mulți și obidți să pornească la o luptă nebură pentru cucerirea acestei cetăți. Nici glasul strident al primejdiilor, nici învălmășeala grozavă a lup'ei nu-i înspăimântă, ci ei își continuă făcerea de șovăire diumul apucat.

Din șirul acestor băbați făcu parte înflăcăratul lu-tător și neobositul scrutător al trecutului neamului nostru, Alex. Papiu Ilarian. Se născu dintr-o cuvioasă familie de preot, în liștea patriarhală a comunei Bezded, la 9 Oct. (27 Sept. st. v.) 1827. „... În anul 1846, în 26 Februarie m'am căsătorit cu Carolina Papiu, născută în Bezded, cercul Dejului, în anul 1829, 7 Iulie, hora 12-a nocturnă, sora lui Dr. Alexandru Popiu, născut tot în Bezded, la anul 1827, 27 Septembrie

st. v. hora 12 nocturnă. Părinții le-au fost Ioanne Papiu și Ana Hodoșiu, parochu în Bezded, apoi parochu în Budiul de Câmpie „scrie Vasile Pop, cumnatul lui Papiu-Ilarian, fost preot în Budiul“.

În vârstă de 5 ani, la 1832, se mută cu părinții săi în Budiul de Câmpie. Priveligea înduioșătoare, pe care o văzu și o înțelese aici, îi dăduse adânci și puernice simțuri în sufletul său fraged și simțitor. Aici, avu prilejul să cunoască toată tragedia țaranului român, apăsător de povara tuturor greutăților din lume. Aici, văzu, zilnic, pe bieții robagi români înșiruindu-se, în arșița grea de soare, pe ogoarele, ce se întindeau la marginea satului, muncind din greu pentru câștigarea unui codru amar de pâine pe seama familiilor necăjite; aici, auzi cântecele de jale și durere ale muncitorilor nerăspăliți ai gliei, cari așteptau, cu sudoarea feței și cu lacrimile lor amare, țărna pământului, înmulțind belșugul stăpânilor lacomi; aici,

*) Comunicat de d. Al. Viciu, profesor.

se indiuoasă de țipetele înfiorătoare ale țărănilor iobagi, cari se svârcoleau în bătaile „nemeșilor“ fără de suflet.

Această privesc înfiorătoare îi treziră în suflet un puternic sentiment de milă și de comătimire față de iobagii români, de care se simți pentru totdeauna înlănuțit cu sufletul

În vârstă de 7 ani plecă pe drumul greu al școlii. Cu ochii senini și cu fața imbușorată de aerul curat dela țară, porni la școală primară maghiară din Târgu-Mureș. După 4 ani, la 1837 trecu în liceul romano-căolic tot de acolo. Aici, blajii ul copilaș al popii Ion din Bușilul de Câmpie trebui să munciască, zi și noapte, pentru ca mintea sa, împrietenită cu chioțele vesele ale flăcăilor dela țară și cu doinele doioase ale fetelor din șezătoare, să se poată familiariza cu poeziile grele ale scriitorilor unguri și cu versurile încurate ale lui Homer și Horațiu; a trebuit să muncească neconținut pentru că știa că orice popas este o catastrofă pentru dânsul. Și-a dat seama de aceasta și a desfășurat o muncă titanică, devenind cel dintâi elev între toți colegii săi. De acum, munca îi este tovarășul cel mai iubit. Ea nu-l părăsește nici în lunile de vacanță. Alături de scriitorii săi. Papiu pleacă la munca câmpului, unde își împarte merindea servitorilor, rugându-i să munciască ei și în locul său, iar tinărul elev se așeza pe arătura proaspătă a ogorului și sorbia, cu o sete nepotolită, învățătura din cărțile, pe cari le îndrăgise.

În toamna anului 1843 trece în școlile Blajului, unde scultă cursul I. de filozofie. Conflictul ivit între doi profesori: profesorul Marcu pământuș pe Dr. Iosif Pop, făcu pe Papiu-Ilarian să îndemne pe colegii săi la grevă ca un semn de protestare împotriva profesorului, care s'a purtat atât de brutal cu colegul său. Urmarea acestei atitudini dârze a fost că Papiu Ilarian n'a mai fost primit, în anul următor, în școlile Blajului, fiind nevoit să se înscrie, la 1845, la liceul din Cluj, unde își continua și studiile juridice.

Ajuns în Capitala Ardealului, redactează între anii 1845—1847, gazeta „Zorile“, pe care o răspândește între 50—60 studenți. Această gazetă deșteptă conștiința națională a tinerilor români, cari făceau politică de avocat pe lângă Curtea

de Apel din Tg.-Mureș.

La începutul anului 1848, când Papiu vine la Tg. Mureș a fost primit cu o deosebire în sufletire de colegii săi.

Aici, dânsul este sufletul lor. Cu căldura sufletului său și cu cultura sa aleasă, știu să-i pregătească pentru marea revoluție, ce se apropia cu pași repezi.

Cancelistul Alex. Czinege auzind pe Alex. Papiu, care juca biliard în cafeneaua Coroana, orbând românește zice: „Cum cutezi dta să vorbești, aici, românește?“ — „Dta de ce vorbești ungurește?“ — răspunse Papiu. — „Eu sunt ungur. — Iar eu sunt român“.

Gheorghe Uhrázy, conducătorul tinerilor unguri, auzind această convorbire, chemă a o parte pe Czinege și-i spuse: „Știi cu cine ai vorbit? — Nu știu. — Acesta e Alexandru Pop Ilarian, cancelist ca și dta la Curtea de Apel de aici. A studiat filozofia și dreptul la Cluj, unde între toți a fost cel dintâi; vorbește mai multe limbi europene, iar dta nu o vorbești decât pe cea ungurească și dacă nici pe aceasta nu o știi, trebuie să urli ca un câine.“

Între acestea se apropie revoluția. Cancelistii unguri țin la 25 Martie o întrunire, în care hotărâsc că vor lupta cu toată tăria pentru unirea Ardealului cu Ungaria. Tinerii români erau nehotărâți. Zi și noapte, țineau întruniri, în cari se sfătuiau ce ce este de făcut și pe ce cale trebuie să apuce. La 26 Martie, sosește teologul Nicolae Bârlea, cu care cancelistii țin o întrunire la casa lui Avram Iancu și aici hotărâră: „Jurăm, fraților, că pe Dumineca Tomii, prin foc și prin apă și prin toate pericolele vieții, vom conveni la Blaj“. Papiu și Avram Iancu pleacă a Cluj să ia contact cu tinerii români de aici, de unde abia a doua zi de Paști ajunge Papiu acasă. Aici, adună poporul și-l îndeamnă să plece cu mic și mare la adunarea dela Blaj. Ca un adevărat apostol cureeră satele și cu puterea cuvântului electrizează pe țărani, cari pleacă, sub conducerea sa, la Blaj.

Atitudinea sa hotărâtă îi atrăsese ura ungarilor, cari îl căutau, neconținut, să-l omoare. În locul

său, cade jertfă tatăl său, care este spânzurat, la începutul anului 1849, la Turda, pecetluind, cu sângele său, de martir, năzuințele nobile ale poporului român.

După potolirea flacărilor revoluției Papiu, deși era sărac, totuși n'a primit nici o funcție de stat, ba a oprit și pe mamă-sa să primească pensie.

În toamna anului 1849, pleacă cu Bărnăuțiu și Hodoș, la Viena ca să-și continue studiile juridice. Aici, îl cuprindea o jale adâncă, când se gândia la jertfa uriașă, pe care o aduse neamul românesc din Ardeal; „Acum vedem, scrie unui prieten la 1850, că, dacă terenul este întărit prin sângele celor 40.000 de români uciși și prefacerea în cenușă a 300 de comune românești, dar cu toate acestea, națiunea geme încă tot sub vechea tiranie și se află într-o stare mai miseră ca înainte de 1848“.

La când i-a oferit împăratul Francisc Iosif decorație pentru lupta, purtată în revoluție, a zis: „Să-mi dați voie ca această medalie să o port îndoliată în negru, pentru că sufletul meu este cuprins de adâncă jale și durere. Nu plâng nici pe tatăl meu omorât mișelește, nici pe maică-mea, care a ajuns aproape la bățul de cerșetor, dar plâng că neamul meu și-a vărsat sângele său scump, fără ca din acest sânge să răsară floarea sfântă a libertății“.

Studiile și le perfecționă în Italia între anii 1852—54. Impodobit cu frumoase cunoștințe, Papiu trece în Moldova, unde este numit profesor de drept la Academia din Iași. Ajunge jurisconsultul Moldovei și ministru de justiție în guvernul lui Cogălniceanu.

Munca și jertfa l-al avântat până la cea mai înaltă treaptă.

Activitatea sa literară (Istoria Românilor din Dacia 2 vol.; Tezaur de documente; Independența constituțională a Transilvaniei; Gheorghe Șincai, diferitele articole etc.) i-au pus o cunună nepieritoare pe fruntea sa brăzdată de muncă și de suferințe.

Puterile i-se istovesc și mintea i-se tulbură. Bolnav de nervi se întoarce iarăși acasă, în scumpul său Ardeal, pe care nu l-a putut uita niciodată, unde se stânga la 1877, în vârstă de 50 ani.

1) Dr. I. Rațiu Unirea an. 1902, pag. 312. 2) Papiu: Istoria Rom. v. II, pag. 101—102.

3) Kolozsvári Ujság 1851, 28 ian.

Întreg neamul românesc deplânge, cu lacrimi amare, pierderea lui Papiu Ilarian, căci cu dânsul s'a coborât în mormânt un înflăcărat patriot, neînfricat luptător și neobosit cercetător al trecutului nostru întunecat.

Cuviine-se ca, cu prilejul comemorării centenarului lui Alex. Papiu

Ilarian, serbată în Budiu de Câmpie la 27 Nov. anul trecut, sufletele noastre să se plece cu adâncă evlavie în fața memoriei lui Papiu Ilarian, care a fost unul dintre cei mai strășnici luptători pentru eliberarea și unirea tuturor Românilor.

Traian Popa,
prof.

Problema clasei de mijloc

Industria mică este cea formă economică în evoluția muncii industriale pe ruinele căreia s'a ridicat marea industrie.

Și astăzi încă cel mai puternic dușman al micii industrie este industria mare. Sunt cauze economice istorice care au dus la această situație.

Mica industrie nu va dispărea niciodată, ea având a împlini bine un rol economic. Ea însă va decădea și va decădea și mai mult în măsura dezvoltării marelui industrie.

În America și alte țării, în special în marele orașe industriale din occidentul Europei, s-a ajuns la renunțarea la reparatură. Obiectul fabricat e mai ieftin ca reparatura unui obiect deteriorat.

Problema clasei de mijloc are și cauze sociale istorice.

În evul mediu, când putem socoti apogeul clasei de mijloc, când situația socială a meseriașilor și negustorilor era strălucită, meseriașii și negustorii erau organizați în bresle, corporații, puternice, cetăți în care celelalte clase sociale nu aveau nicio influență.

Monopolul, rutina și egoismul au făcut ca meșteșugurile să decădă.

Conflictul între lucrători și patronii meseriași a adus la desființarea monopolului, al organizațiilor lor de breaslă, la complectarea lor decădere.

Odată cu decăderea lor economică, cu pierderea calităților în meșteșug, au pierdut și situația lor socială. Altfel spus în fruntea societății burgheze au fost nevoiți să lase locul marilor capitaliști.

Problema clasei de mijloc are în România cauze naționale istorice.

După ce în Țările Românești a

fost un timp cândele mințile românești cucerisera în meserii și comerț locul întâi, înlocuind pe străini, din cauza occidentalizării moravurilor au venit alți lucrători și meștri străini, care au îndepărtat treptat pe pământeni. Străinii, protejați de consuli străini, și de guvernele românești sub influența acestor consuli, au progresat în dauna băștinașilor, până la totala lor majorizare.

Odată cu această înnoire a industriei mici și a comerțului în Țările Românești, meseriașii buni au dispărut, a dispărut cinstea în comerț și industrie, a dispărut puterea de rezistență și de progres.

Fără îndoială lipsa de organizare este o cauză puternică în decăderea clasei de mijloc.

Desființarea corporațiilor vechi în 1873 și creierea Camerilor de Comerț și industrie în locul lor, apoi creierea corporațiilor din 1902 și a breslelor din 1912 în Vechiul Regat, nu au fost de natură să ajute organizării clasei de mijloc.

Conștiința de clasă a meseriașilor a fost prea slabă, poate din cauza numărului restrâns, poate și din cauza greutăților imense pe care le aveau înaintea lor.

Micii patroni industriași, nici nu-și pricepeau bine interesele, nici nu-și cunoșteau elementele problemei lor, — nici vorbă de discernerea cauzelor. Totdeauna și-au complicat și amestecat chestiunile, astfel că problema lor nu mai putea fi deosebită din acest amestec.

Pentru rezolvarea problemei lor, industriașii și comercianții, dar în special cei dintâi au crezut nimerit să asocieze și chestiunile muncitorilor lor — chestiuni care nu au nici o legătură cu problema clasei de mijloc. Aceasta a făcut, ca, meseriașii, luptând alături de muncitori în revendicări opuse, nu au putut crea niciodată o puternică solidaritate în jurul intereselor lor.

Asociațiile profesionale, pentru a avea rezultate satisfăcătoare, trebuie să cuprindă oameni cu aceleași interese, urmărind un scop bine precizat, cu hotărâre și cu stăruință.

Rareori am văzut mici patroni asociindu-se între ei pentru satisfacerea unor interese comune. Niciodată nu i-am văzut expunând clar și precis doleanțele lor.

Mai totdeauna i-am găsit desbinați, lipsiți de solidaritate, unii din ei câștigați de o politică, alții de alta, unii chiar oportuniști, folosind trecerea lor între meseriași și comercianți, pentru avantaje personale de la diferitele guverne.

Neînțelegerei chestiunii din partea interesaiților i se adaugă neînțelegerea din partea guvernărilor.

Deși problema clasei de mijloc este de o importanță foarte mare pentru dezvoltarea poporului nostru, cu toate acestea ea nu a fost niciodată prețuită în adevărata ei valoare.

În vechime guvernele au protejat și ajutat pe străini contra băștinașilor. Le-au stricat organizațiile și tradițiile lor morale. Au privit cu nepăsare la decăderea lor.

În timpuri mai noi, clasa de mijloc a fost folosită ca marfă electorală, și chestiunea ei coborâtă în lupte politice sterpe.

Dar astăzi, când problema clasei de mijloc a devenit una din cele mai arzătoare probleme economice, sociale, naționale ea nu preocupă de loc pe guvernanți.

Discursurile la Conreșuri și banchete, promisiuni la alegeri, câteva avantajii personale, nu rezolvă problema.

Avem datoria să privim cu seriozitate problemele mari ale neamului nostru.

Una din cele mai dureroase efecte ale problemei clasei de mijloc este discontinuitatea națională, adică ruperea legăturii între diferitele clase ale neamului nostru, prin lipsa unei clase de mijloc românești.

Prin aceasta noi nu suntem un neam unitar.

Clasa de sus nu are legătură firească cu clasa de jos. Nu se poate împoaspăta și întări. Pierzând contact cu neamul ea se înstrăinează ușor. Civilizația ei nu reprezintă civilizația neamului nostru.

Lipsa clasei de mijloc românești ne împiedică de a avea și mari industriași și comercianți români. Pretutindeni aceștia se recrutează din clasa de mijloc, din copiii micilor patroni, cari au învățat în casa părinților lor regulile vieții economice, au câștigat spiritul comercial și întreprinzător, cari au moștenit o avere sau o întreprindere în desvoltare, se nasc marii întreprinzători, marii comercianți, marii industriași.

Orașele ne sunt străine în marea lor majoritate, fiindcă clasa de mijloc nu e românească, fiindcă mica burghezie este străină.

Și nu trebuie să ne gândim numai la un neam străin, la evreii cari dau culoarea unora din orașele din nordul Moldovei, ci la toate neamurile de străini care dau majoritatea orașelor și care fiindune tot atât de dușmani, împiedică circulația națională între diferitele părți ale neamului nostru.

Aici orașele sunt străine, — cuie străine înfipite în regiuni compacte românești, — fiindcă au fost create de străini, cari au împiedicat chiar pe români să se așeze în ele, cucerirea lor nu se face prin funcționărimi, militari, sau magistrați, ci prin elemente vii producătoare, prin meseriași, și comercianți destoinici, muncitori și energici, care să stăpânească viața economică și bogăția orașelor.

Câtă vreme nu vom ridica o puternică clasă de mijloc românească nu putem vorbi de românzarea orașelor.

Orașele din Vechiul Regat, mai toate, au fost și ele întemeiate în veacurile XIII și XIV, de străini. Noi eram un popor de țărani, legați strâns de pământul acestei țări. Nu am avut practica orașelor, născute de obicei de negustori, pe țarmuri de apă sau mări, sau la popasuri pe drumurile mari de comerț. Atunci când țara noastră a venit în contact cu comerțul străin și când prin această țară s'au putut asigura căi de legătură și de tranzit între apus și răsărit, când prin țara noastră au putut să se transporte mărfurile orientale pentru țările apusului, și mărfuri fabricate din occident pentru țările orientale, s'au creat și la noi, orașe ca locuri de popas.

Aceste orașe cu vremea, prin aflusul vieții românești din jurul lor, au devenit românești. A fost

o vreme când clasa de mijloc era românească, situația în urmă a fost pierdută, sunt speranțe de recâștigare.

Lipsa clasei de mijloc românești este o reală piedică și pentru ridicarea clasei țărănești și muncitorești.

Viața economică e continuă. Pentru buna ei funcționare are nevoie de continuitate. Producătorii țărani trebuie să găsească la orașe o clasă de producători de mijloc cu care să se ajute în prosperarea lor comună.

Țăranii români exploatați și jefuiți de intermediarii streini fără milă și fără considerație, aproape cu dușmănie, nu pot găsi un rezultat bun pentru munca lor, un câștig, o prosperare.

Diferit de aceasta, clasa de mijloc fiind străină, prisosul satelor, acei cari nu-și mai pot găsi la țară condițiunile unor posibilități de viață, nu găsesc locuri de muncă ca ucenici în atelierele de meseriași sau prăvăliile din orașe.

Străinii preferă pe străini, și când întâmplarea aruncă între ei un copil de român, este rău tratat, ne învățat și uneori desnaționalizat.

Despre lucrătorii români se poate spune acelaș lucru. În condițiile de astăzi ei nu pot găsi locuri bune la patroni străini, și nu pot spera că vor ajunge, cândva, și ei, patroni.

Mai mulți, în Vechiul Regat, mai puțini în provinciile alipite, putem număra totuși un număr de meseriași și comercianți români.

Situația lor însă nu este de invidiat. Între străini viața le e foarte grea. Ei nu pot găsi, — nici nu pot spera, un ajutor la ceilalți patroni streini, ei nu pot găsi de multe ori calea unei solidarizări de breaslă cu ei, Suspiciunea națională ineacă orice bună voință.

În Băncile românești, sau zise românești, nu pot găsi totdeauna sprijinul de care au nevoie. De multe ori trebuie să se lase de bună voie, pradă cămătarului străin.

Condițiile economice grele apoi, în care trebuie să trăiască îi nimicesc deplin.

Cei mai mulți dintre industriașii mici români cad în ghiara comerciantului de mărfuri gata. Sunt transformați în lucrători la domiciliu și speculați până la nimicire.

Unii renunță la situația de pa-

tron intrând ca salariați la un alt patron, sau la o fabrică, de cele mai multe ori la străini, și micii întreprinzători români se proletarizează.

Lipsa unei clase de mijloc românești, lipsa unei mici burghezii române, străinătatea orașelor fac ca isvorul de unde să se improspăteze clasa intelectuală, să scadă treptat.

O mare parte a intelectualilor, pretutindeni, sunt fiii reprezentanților clasei de mijloc, sunt fii de meșteșugari și comercianți.

Țăranii, din ce în ce pot trimite mai cu greu copii la învățătură înaltă în orașe. Intelectualii, fii de țărani, sunt și vor fi din ce în ce mai puțin.

La noi majoritatea intelectualilor este dată din fii de intelectuali. Isvorul prea slab pentru a întreține o vi-guroasă clasă intelectuală.

Străinii cari stăpânesc orașele și au și bogăția lor în mâna, pot ține fii, din ce în ce mai mulți, la învățătură.

Dacă, altă dată, în Vechiul Regat, străinii ocoleau carierele liberale: era destul loc în carierele productive ale clasei de mijloc, și nici nu aveau atâta îndrăzneală. Astăzi nu mai este astfel. Dar în Ardeal și celelalte provincii alipite, străinii, stăpânitorii de ieri, continuă a fi majoritatea și în clasa de mijloc cât și în clasa intelectuală.

Sporim numărul intelectualilor români întărind clasa de mijloc prin toate mijloacele și ajutându-o să-și îndeplinească misiunea încă de acum.

Efectele nerezolvirii problemei clasei de mijloc în țara noastră sunt atât de mari și dureroase în cât cu groază prevedem ceasul când aceasta țară va fi compusă dintr'un popor de țărani români, stăpânit de conducători străini.

N. Ghiulea.

Crematoriu în România. Acum câteva zile s'a inaugurat la București primul crematoriu. Este un semn evident de civilizație. Se crede că unele confesiuni vor porni o campanie contra crematoriului, însă desigur fără să aibe succes. În locul putrezirii și hranei viermilor, focul va da un chilogram de cenușe pură ce va putea fi păstrată în splendide urne funebreale.

Conducătorii firești ai studențimii

În toate vremurile chestiunea educației tinerimei a fost principală preocupare a viitorului oricărei societăți. A pregăti viitorul înseamnă a pregăti generația ce-o ai sub mână și pe care trebuie s'o crești pentru acest viitor. De aceea ceea-ce a importat totdeauna în acțiunea aceasta de creștere a generației tinere a fost chestiunea cum să fie viitorul și care va fi viitorul neamului, în care îi va fi dat să trăiască.

Pentru neamul nostru astăzi chestiunea capătă cu atât mai mult interes, cu cât de mai mulți ani tânără generație românească nu se mai lasă a fi crescută — sau cel puțin așa se pare — și înțelege a se crește singură după principii proprii și după o direcție fundamentală, pe care vrea s'o afirme cu toată tăria ca opusă ritmului activității celor mai bătrâni. Ce însemnează aceasta? — Este aici o opoziție radicală între concepția celor bătrâni și celor tineri, este o discordanță mai adâncă în atitudinea ce unii și alții au în fața problemelor vieții românești și manifestările tineretului nu fac decât să traducă superficial — și printr'o latură numai — această deosebire de atitudine? — Atâtea chestiuni, care ar cere un răspuns și o analiză amănunțită.

Să luăm însă faptul în toată simplitatea lui — și anume că tinerimea noastră, care ar trebui să se pregătească în școală pentru viață și pentru conducerea vieții acestui neam, se crede din-nainte pregătită pentru acest rol și-și concentrează toată grija ei spre viitor; grija celor mai mari, a conducătorilor actuali și nu a conducătorilor de mâine. În viața societăților, ca și a indivizilor, fiecare vârstă trebuie să-și aștepte rândul. La un moment dat chiar *inversiunea rolurilor* s'a părut așa de mare, încât s'a pus foarte firesc întrebarea — în presă și în discuția publică — dacă nu cumva generația actuală a abdicat dela rolul său de conducere, pe care l-ar fi trecut generației tinere următoare înainte de vreme. — Intr'adevăr, tinerii noștri, cum ies din liceu, par îngrijorați de viitorul acestui neam și îmbracă *toga virilă* cu toată greutatea răspunderilor de viitor. De geaba li s'ar spune — și li s'a spus cred: — lăsați grija viitorului pe seama mai marilor voștri, a conducătorilor firești ai acestui neam, *căci voi n'ați ajuns încă la conducere*; iar până atunci pregătiți-vă să răspundeți misiunii ce vă va impune ceasul acela de viitor — care va fi al vostru, și vă ajunge atâtea, fără să vă mai încărecați și cu greutatea ceasului de-acum! Lăsați grija răspunderilor de viitorul vostru pe seama noastră, căci voi nu puteți și să vă pregătiți și să purtați această grijă, trebuie

să vă divizați munca! Dar acest *lascia fare a me* sună în gol pentru generația tinăra...

E drept că recomandăția și sfatul aceasta par cu atât mai binevenite, cu cât trebuie să recunoască chiar tineretul aceasta cât este de greu pentru el să-și asume, în acelaș timp, *rolul pregătirii sale de viață și grija zilei de mâine*. Ar fi, fără îndoială, un caz unic și aproape imposibil, ca o generație întreagă să-și asimileze pregătirea necesară vieții și să-și poarte singură grija zilei de mâine. Chiar dacă aceasta se poate pentru câte un individ izolat, este ca și imposibil pentru o generație întreagă. Deci mai înțeleg în această privință...

Dar aici se înfățișează o altă față a chestiunii, — când vorbim de pregătirea generației tinere de astăzi, trebuie să lămurim în ce constă această pregătire.

Este o pregătire aceea, care dă școlărilor, până sunt pe băncile școlii, toate noțiunile prevăzute de programele în vigoare la diversele materii de studii și astfel tinerii absolvenți ai liceelor, care se prezintă de câțiva ani în fața bacalaureatului, sunt cel puțin tot atât de buni specialiști, cât și de iscusiți enciclopediști, căci ei știu din toate și trebuie să știe tot. Nu știu, într'adevăr, *la ce sunt buni* acești absolvenți și proaspeți studenți, după cum nici ei nu știu de sigur. Atunci ei trebuie să aștepte un an — doi, după împrejurări, spre a se pune la muncă și a simți necesitatea unei munci de asimilare chiar în specialitatea — presupunem cazul cel mai fericit, — pentru care ei sunt chemați. Tocmai de aceea, în acest timp cel puțin, sugestiile mediului în care trăiesc — și ele nu sunt puține — le oferă o perspectivă ademenitoare de afirmare a eului pe un teren, unde o muncă cât de puțin metodică și conștiincioasă poate să lipsescă. Cei mai mulți trebuie să umple golul, pe care nu reușește să-l umple o asemenea muncă; iar vioiciunea vârstei îi împinge să facă ceva, generozitatea sufletului tinăra, care e gata să se reverse. Și nu e de mirare că latura aceasta socială este veșnicul miraj, când în jurul lor tinerii aceștia nu văd și nu aud decât o singură preocupare — politica, — adică în esență acel factor din viața socială, care caută satisfacerea intereselor societății. Ușor și repede se formează iluzia — foarte tenace de altminteri — și espicabilă la acea vârstă — că ei trebuie și au chemarea să îndrepteze ceea-ce *politică nu poate să îndrepteze sau reușește mai curând să strice*...

Mai este însă și o altă pregătire. Vrei adică să faci un *student* — cum arată și cuvântul — sau pe cineva, care să fie capabil de a studia, de a se pregăti sin-

gur și aceasta să fie deocamdată — atât cât va sta în universitate — preocuparea și am putea zice *profesiunea* lui. Indiferent de ce specialitate își va alege — dacă n'a fost deajuns de orientat în liceu pentru actul acestei alegeri, — el va ști că are înaintea lui un vast domeniu, pe care să și-l apropie zi cu zi, oră după oră, să-și estragă din el seva noțiunilor, care să-ri umple sufletul și să-i dea un *conținut personal* înainte de a face din el un învățat. Trebuie să ai o personalitate, spre a învăța și mai ales a te folosi de învățatură, a o aplica și a trage din ea *toate consecințele actuale*. Studentul trebuie să năzuiască a-și forma mai întâiu aceasta personalitate de student, în înțelesul ce i-am dat că trebuie să se pregătească singur. Nu urmează însă că profesorii sunt excluși din această pregătire, de loc; ci rolul lor este cu atât mai mare, *cu cât studentul trebuie să se formeze în societatea lor*, în ambianța intelectuală constituită de aceștia. Ei trebuie să-i dea *orientarea*, pe care el o caută, să-l *ridice până la ei* și când el se va simți bine în societatea lor, nu va mai năzui să *evadeze* în societatea defărară, cu toate sugestiile ei precare. S'a spus adesea, în anii din urmă, că *studenții nu știu ce vreau*. Poate că da, tocmai fiindcă nu li s'a fixat cadrul determinat al năzuințelor lor. *Ei trebuie să vrea ce vor profesorii lor de la înălțimea culturii timpului și a condițiilor generale de dezvoltare a națiunii lor*. Trebuie creiată deci această *comunitate de cultură* — mai presus de toate și cu orice preț — între profesori și studenții lor. Aceasta nu este ceva nou în istorie; se întâmplă poate în epoci mai înapoiate ca a noastră, cum ar fi sfârșitul evului-mediu. Deci să încercăm... Studenții să se pătrundă de acest adevăr limpede că ceea-ce li se profesează de la catedra universitară este expresia felurită — după studii și temperamente — a culturii acestui timp și atâtea cât neamul nostru este capabil să se reprezinte pe sine în *totalul culturii actuale*. Așa dar niciun rău nu poate să rezulte pentru neamul nostru din punctul de vedere și din metodele, cu care se elaborează știința... Dar aceasta ne impune să privim și un ultim aspect, care se poate desprinde aici. El se poate defini sub forma unei ipoteze. Dacă totuș, am zice, răul există sau mai ales va exista și numai tinerimea studențească singură *il vede și este în stare să-l vadă?* Aceasta se poate și este până la un punct espicabil. Nu s'ar putea adică atribui studențimii, ca generație tinăra o *funcțiune de anticipare* în evoluția societății românești ca Stat național? — Un singur răspuns s'ar putea da. Psihologia ne vorbește de asemenea anticipații în viața sufletească a omului, care este însoțită de conștiință. Aceste anticipații au rolul de a adapta la condițiile nouă de evoluție, prin care se încheagă personalitatea. Astfel D.

Rădulescu-Motru a analizat atât de pătrunzător formarea personalității pe baza chiar a anticipațiilor conștiinții la om. Prin analogie deci — și analogia nu este prea riscată putem bănuși existența unui proces similar și în viața socială...

Să presupunem deci că studențimea română îndeplinește rolul unei asemenea funcțiuni de anticipare în mijlocul națiunii sale. Sau, cu alte cuvinte, ea are în condițiile actuale o funcțiune de anticipare. Aceasta se poate cu atât mai mult, cu cât conștiința ei este într-o prefacere continuă și este în curs de transformare, de evoluție mai mult decât conștiința generației deplin formate. Iar acolo, unde este încă transformare, anticipațiile sunt posibile și ridică nivelul vieții obișnuite cu o treaptă mai sus, de unde tocmai se poate desfășura privescerea viitorului. Aceasta nu se mai poate aștepta, de bună seamă, dela generația care privește spre trecut și-l înțelege numai pe acesta, fiindcă în el a trăit. Singură tinerețea n'a trăit în trecut și de aceea poate trăi mai ușor în viitor sau poate vedea în viitor... Această tinerețe studiosă este o conștiință trează — cum s'a zis — sau sentinela neadormită, care scrutează neliniștit orizontul perspectivei noastre de viitor... Dar această conștiință, oricât de trează ar fi ea, nu poate domina viitorul — și nici să-l cuprindă deplin —, dacă își va lua punctul de sprijin numai în sine însăși. După cum în evoluția înecată a omului, spre personalitate, anticipațiile conștiinții omenești au trebuit, probabil, să fie uneori indignite, spre folosul însuși al personalității, tot așa în viața socială funcțiunea de anticipare a tinerimii — pe care am presupune-o — nu poate fi un element ireductibil. Conștiința tinerimii românești nu-și poate avea punctul de sprijin numai în sine, ea nu poate fi o conștiință, să-și primească lumina numai dela sine, ci primește o lumină de împrumut. De unde însă are să împrumute tinerețea lumina aceasta? — Nu este decât un singur focar, — acela al profesorilor ei, Căci, dacă generația tânără a studenților — cum spuneam — este dăruită cu funcțiunea de anticipare, care îi deschide tainele viitorului acestui neam, este vădit lucru că această funcțiune de anticipare — spre a fi folositoare — trebuie să corespundă anumitor criterii, care nu poate fi tot în ea. Aceste criterii nu pot veni decât din experiență și cultură, care în înțeles larg este o experiență acumulată și dinamizată. Iar depozitarii acestora nu pot fi decât tot profesorii studenților, cari tocmai sunt chemați să aplice metodele cele mai verificate ale culturii. Dacă mai sunt și alte metode, pe care unii studenți, în avântul lor generos vor să le urmeze, aceasta nu face decât să prubeze ceea ce ne simțiam în drept să susținem mai sus că funcțiunea de anticipare are nevoie de anumite criterii, care s'o canalizeze și uneori s'o indignescă, — în folosul chiar al propriei sale recunoașteri. De aceea, studenții cel puțin sunt ființe și nu întrebuințeze alte metode până ce

n'au verificat prin ei înșiși metodele preconizate de profesorii lor. Cu aceasta n'ar face decât să se strângă mai mult comunitatea de cultură, pe care o ceream mai înainte.

Și prin această cale — ca prin toate — ajungem la același rezultat: conducătorii firești ai studențimii nu pot fi decât profesorii ei. Este aceasta o concluzie necesară, impusă de însuși rolul și funcțiunea socială a studențimii. Numai astfel vor dispărea unele ambiguități și echivocuri compromițătoare, care vor să prezinte pe studenți gravitând într'altă sferă decât aceea a culturii...

Dacă totuși s'ar obiecta că, în chipul acesta, s'ar rețea din avântul tinereții, s'ar frânge aripilor acelora ce pot să zboare mai departe, ieșind dintre zidu-

rile universităților spre orizontul larg al vieții publice, — nimic nu-i împiedecă s'o facă. Noi n'am înțeles aceasta. Ci dimpotrivă credem că studenții pot aduce cea mai largă afirmare în viața publică pe teren cultural. Universitatea nu este o entitate închisă în sine — și aceasta a dovedit cu prisos în timpul din urmă — ci ea înscrie pe steagul său credința unei extenziuni universitare și a unei intensificări culturale. Pătrunși de această credință, studenții să știe că este aici un câmp nesfârșit pentru orice activitate extra-universitară. Pe această cale vor fi siguri să câștige pentru neamul lor — lupta dreaptă ce au început contra străinilor și înstrăinaților. Iar patria le va fi recunoscătoare.

Constantin Sudețeanu

PROBLEME ECONOMICE

Ofensiva cărții cooperatiste

Cooperația din țara românească numără 1.400.000 membri. Un număr formidabil de cooperatori, de care, poate, puțini își dau seama. Se vorbește însă mult despre lipsa unei conștiințe mai intense a cooperativelor române. Foarte mulți văd numai foloasele imediate de pe urma instituțiilor cooperatiste, fie ele bănci populare sau cooperative de producție și consum, fără ca să fie convinși pe deplin de înaltele scopuri pe cari le urmărește cooperația. În lipsa acestei convingeri nici rândurile cooperativelor nu pot să fie așa de strânse, precum ar trebui să fie ale unei armate care luptă pentru tinerile comun al tuturor.

Această lipsă a conștiinței cooperatiste este relevată de toți aceia cari lucrează pe ogorul cooperației. Ea derivă într-o bună parte și din cauza că acea cultură a maselor, de care se face atâtă vorbă, nu progresa destul de repede și mai ales destul de adânc în rândurile păturilor țărănești. Iar despre o cultură cooperatistă nu prea putem vorbi la intelectuali, necum la locuitorii satelor. Și știut este că, cooperația, care nu este numai o mișcare cu latură pur economică, ci și cu una adânc socială, pentru a-o înțelege și a-și da seama de idealurile, ce-o însuflețesc, ea nu prinde decât în acele straturi unde cultura s'a înrădăcinat. În toate țările unde este o țărănie conștientă, găsim și o cooperație înfloritoare. Și invers cooperația nu poate înflori decât acolo unde este o țărănie conștientă.

Sub acest ultim raport trebuie ca țărănia noastră și mai ales cooperativii țărani chiar dacă nu în totalitatea lor, dar într-o oarecare parte totuși să poseadă destule cunoștințe necesare unei culturi elementare. Țărănia noastră, de când legile democratice o chemă la viața publică, se interesează nespuse de mult de mersul lucrurilor țării, citește mereu gazete, deci iese din acea monotonie patriarhală, care a ținut-o izolată în satele departe de civilizație. E chestiunea numai ca această dorință a cunoștințelor, acest imbold spre cultură să fie astfel canalizat, ca să prindă numai ceea ce îi poate fi spre folos iar nu ceea ce l-ar putea perverti.

Cu aceasta am atins o problemă foarte actuală, a îndrumării culturii țărănimei noastre. Vorbind despre aceasta am ajuns la tema noastră: la îndrumarea culturii cooperatiste a maselor dela sate. Aceasta din urmă face parte integrantă din întâia.

Cultura cooperatistă se poate câștiga în multe feluri. Prin școli, cursuri, prin citirea cărților și publicațiilor periodice. Mai temeinic se face în școli, în condițiuni foarte mulțumitoare la cursurile temporale. Oficialitatea cooperatistă le și susține cu sacrificii mari din cale afară. Cele 6 școli de contabili cooperatori din țară dau nu numai elemente de specialitate, ci și elemente de o cultură cooperatistă superioară. Cursurile de vară (Lipova, Brașov, Chișinău în vara 1927) iarăș au format cultura cooperatistă a unui număr însem-

nat de preoți și învățători. Des-avantajul enorm este însă că numărul total al cooperativelor inițiate astfel în cunoștințe e cooperatiste abia dacă ajunge mie sau cel mult două mii pe an. Ce e însă acest număr față de masa de un milion și jumătate de cooperatori...? Un strop de apă în întinsul ocean! Întrebarea e ce facem cu marea masă, tocmai aceea care ne dă grosul rădurilor, aceea care dă tărie mișcării...?

E lucru hotărât că țărănimea noastră astăzi e foarte dornică de citit. O afirm cu tărie convingerii unui om, care vede cu proprii săi ochi confirmându-se acest adevăr, zi de zi, în cele mai depărtate locuri ale țării. Dar criza economică, în care se sbate cumplit mai ales pătura țărănească, cu toate dorințele ei ferme, nu îngăduie satisfacerea cerințelor culturale, care sunt socotite drept lux. Sărăcia împiedică mersul culturii.

Masa covârșitoare a cooperativelor o formează țărănii. Tocmai aceia care nu pot frecventa școlile și cursurile despre cari am amintit. Pentru ridicarea culturii lor cooperatiste afirmăm, că cel mai eficace mijloc este: să li-se dea să citească publicații și cărți de cooperatie.

Pentru aceasta e însă necesară: *ofensiva cărții cooperatiste!*

Discutând acest lucru mulți m'au întrebat și încă intelectuali: — Bine, domnule, dar cu ce vrei să începi ofensiva? Ai cărți de cooperatie?

Această întrebare, mărturisesc, pusă foarte des, desvăluște o ignoranță foarte mare. Adică nici nu se știe în public ce cărți de cooperatie avem? A cui e vina însă? A intelectualilor? Eu zic că nu! Vina e a mișcării cooperatiste, prin care să se facă cunoscută, care n'a realizat încă ofensiva cărții de cooperatie, nu numai în cercurile intelectualilor ei și în masele mari ale poporului.

Cărțile de cooperatie românești nu abundă, dar numărul lor crește mereu și sunt lucrări bune, din cari oricine ar putea cunoaște cele mai variate aspecte ale cooperatiei din țară și străinătate. Dar unde le găsești aceste cărți? — Nicăiri, poate fi răspunsul cel mai potrivit. Pe vreun raft prăfuit într-o librărie unde nici patronul nu mai știe de existența ei, sau în pivnițele Centralelor, unde le

poți găsi când intendentul se odihnește între două comisioane. Și repet există o bibliotecă întreagă cooperatistă, formată numai din cărți românești traduse și originale. Am avut ocazia să vorbesc cu autori cari se plâneau că nu pot desface două mii exemplare dintr-o broșură cooperatistă, care sintetiza admirabil întreaga mișcare, și am avut ocazia să vorbesc cu nenumărați cooperatori, preoți, învățători, țărani cari se plâneau că nu găsesc nimic scris în românește despre cooperatie...!

Ofensiva cărții cooperatiste se impune deci imperios. Se impune pentru ca toate cărțile apărute să nu stea improductive, atât în sens comercial, dar mai ales spiritual. Se impune pentru ca autori să fie stimulați pentru cercetarea problemelor cooperatiei. Și se impune mai ales tocmai pentru a ridica acea cultură cooperatistă a țărănimei, care prinde gustul de citit și care să primească în mână cărți bune, cărți cari îi vor lămurii idealurile mișcării în care s'a înrolat, devenind un ostaș cooperatist conștient de scopurile ce le urmărește.

Cum să se facă ofensiva? Fără zgomot, fără tărăboi, fără inaugurații și fără cheltueli. Înfăptuirea ei ar incumba oficialității conducătoare a cooperatiei. A celei oficialități care mereu se tânguește, ea însăși însă făcând prea puțin. Anume cum?

Sunt în țară 8000 de unități cooperatiste de tot felul (bănci populare, cooperative de producție și consum, cooperative agricole) care depind de cele trei Centrale: a băncilor populare, a cooperativelelor de producție și consum și a celor agricole. Prin sfătuirea organelor de control fiecare unitate să fie îndrumată ca să-și organizeze o „bibliotecă cooperatistă”. În acest scop la federalele de bănci și cooperative să fie câte-o mică expoziție a tuturor cărților cooperatiste apărute. Asemenea pe acelea să le aibă în depozit spre vânzare.

Expoziția cărții cooperatiste făcută în mod estetic la federale ar impresiona plăcut pe cooperatorii cari trec des pe acolo în chestiuni de afaceri și n'ar pleca niciodată fără vre-o carte nouă. Iar organele de control, atunci când verifică activitatea economică și administrativă a unităților

cooperatiste, ar putea prea bine să facă și o verificare a activității bibliotecii. Adecă biblioteca să nu fie numai un dulap cu cărți catalogate pe cari se așează praful material și moral, din cauza indolenței acelor ce-o administrează (cum se întâmplă foarte des cu bibliotecile populare), ci un organism activ, care să țină seamă prin registre că fiecare carte de câți inși a fost citită. Ce învățăminte reaie ar putea da statistica opurilor citite! Și închipuiți-vă activitatea de propagandă a culturii a 8000 de biblioteci și fiecare numai cu 30 volume, deci un sfert de milion de cărți!

Ofensiva cărții cooperatiste este deci cerută fără de amânare de progresul culturii, de cooperatori, de însăși mișcarea. Realizarea ei ar împrăstia raze de lumină în marea masă ale țărănimei, care ar deveni un element conștient în organizația din care face parte.

Și biblioteca cooperatistă este oare o inovație? Nu, de loc! În programul clasic al primei cooperative a Cinstiților Pioneri din Rochdale (Anglia) s'a prevăzut la înființare: Atunci când va fi cu puțință — societatea va proceda la organizarea forțelor de producție, de distribuție și de educație. În urma acestui program menționata societate cooperativă înființată la 1844, cu cinci ani mai târziu la 20 August 1849 instalează în localul ei o bibliotecă pentru societari.

Deci suntem numai în nota clasicilor cooperatori, atunci când pretindem: ofensiva cărții cooperatiste!

Grațian C. Mărcuș

a apărut într'un îngrijit volum

Sociografie românească

Anchetarea plășilor muntoase:
Margina, Almăj, Beiuș.

de

ION CLOPOTEL

Prețul 60 lei

Sporirea producției agricole

— O călătorie de studii în Germania —

În anul 1926—7 având ocazia să lucrez în domeniul chimiei agricole în laboratorul dlui prof. dr. I. M. Dobrescu, la Academia Agricolă Cluj, m'am familiarizat și mi-am însușit metodele de cercetare în acest domeniu, punându-mă la curent și cu literatura de specialitate.

Este destul de cunoscut că literatura cea mai bogată în această privință este cea germană, apoi cea engleză, franceză și italiană, iar pe de altă parte în nici o limbă afară de cea germană nu se găsesc așa zisele rețete de laborator și aceasta pentru că popoarele neolatine n'au răbdarea necesară redactării și verificării unor așa de meticuloase tratate.

Toate acestea rees și din faptul că Germania posedă o armată întregă de cercetători în toate domeniile și grație instituțiilor și laboratorilor sale, deține până azi recordul tehnicii, ceea ce nu are nevoie de nici o demonstrație, putându-se vedea și din toate notele de călătorii publicate de cei ce și-au terminat studiile de specialitate în țara tehnicii sau au făcut numai călătorii de studii.

Voind să contribuie și eu cu o mică părticică la rezolvarea irezolvabilei probleme „Sporirea producției agricole în calitate și cantitate pe Ha.” mi-am închinat toate eforturile mele acestei discipline de cercetări: chimia agricolă.

Și pentru ca să pot fi într'adevăr bine înarmat cu tot utilajul necesar, în cercetările chimiei agricole, pentru a poseda cât mai bine metodele de cercetare, pe care în laboratorul dlui prof. dr. I. M. Dobrescu din lipsă de înzestrare suficientă nu le-am putut verifica, gândul meu s'a îndreptat spre țara tehnicii în laboratoarele discipolilor lui Liebig, Kellner, etc.; și într'adevăr la 16 Iulie 1927, grație învoirii prealabile a dlui prof. Dobrescu și concediului acordat de către Onor. Ministr. al Agriculturii și Domeniilor, am putut părăsi țara, plecând în Germania în vederea celor arătate mai sus.

La orele 3.45 în dimineața zilei de 16 Iulie am părăsit Clujul, înarmat cu un pasport, un carnet de bilete CFR cl III pentru Cehoslovacia și Germania și 1/2 bilete cl. II până la Halmei punctul de graniță spre Cehoslovacia.

Obicinuit cu peisagiile ce ți-le oferă în fuga trenului accelerat, solul binecuvântatei noastre țări, ca: numeroase râpi, torenți în plină formație, distrugeri de păduri, șosele neplântate, etc., etc., apoi tabloul fiind uniform în ceea ce privește aspectul vegetației din cauza secetei prea accentuate, afară de părerea de rău care mă cuprinsese pentru prea marea desinteresare acordată cu o largă bunăvoință, temeliei de existență a statului nostru, agricultura, celelalte sentimente nu avuse o intensitate de remarcabil.

Granița și noțiunea de Patrie. Iată ca

pentru prima dată, aveau vād' ceea ce înseamnă graniță. Cu o stație înainte de a sosi trenul în Halmei, pasagerii devin din ce în ce mai puțin numeroși, iar trenul se pare că nu mai are același curaj de înaintare de până aci. Halmei! anunță șeful de tren, iar la stoparea mașinei de ambele părți ale garniturii apar grănicerii cu arma la umăr, iar ușile vagoanelor sunt închise.

Pasport! strigă un funcționar al gării care le adună pe toate pentru a fi vizate de poliția punctului de vamă: Halmei.

Cei cari călătorește de aci înainte de cl. III dibere din vagoane și intră într-o sală, ce lasă mult de dorit din toate punctele de vedere, pentru a fi vămuiți pe când cei din cl. I și II-a rămân pe loc. Pentru cel ce trece prima dată granița, operația de vămuire, viza pasportului, schimbarea trenului, etc., are o însemnătate destul de mare și mai ales din punct de vedere psihic. În acest moment i-se pare că noțiunea timpului dispare și e cuprins de un fel de stare sufletească neînțeleasă.

Sosește apoi trenul cehoslovac cu care se călătorește mai departe, se ia vagonul românesc de cl. I și II-a și după 1/2—45' cât durează formalitățile de vamă, etc., dar care pare un infinit, trenul pornește din nou. Pentru că paspoartele nu se înapoiază destul de repede, călătorii au o neliniște apăsătoare, deoarece abia până la prima stație în Cehoslovacia le primesc.

Imediat ce trenul a pornit din stația de graniță ai încetat de a mai auzi graiul țării și un alt grai ce pare destul de bizar, îți sună în urechi și pe care nu-l poți pricepe. Încet, încet situația se clarifică, neliniștea ia sfârșit și realitatea se conturează cu toată puterea ei. Acum simți pentru prima dată ce este Patria!

Lăsând la o parte definițiile cele mai celebre, care de care mai mult sau mai puțin obiective, simți că ceva, un ce impalpabil și nedefinit, care până la graniță aparținea ființei tale, te părăsește, rămânând acolo unde străjuești zi și noaptea sentinela română. Partea impalpabilă rămasă la limitele întinderii țării, are o influență colosală asupra întregii tale ființe și te cuprinde o melancolie. La început amestecată cu un dor nedefinit, dar care încetul cu încetul se corctorează și se precipită în ceea ce se chiamă dorul de Patrie!

Acest dor de Patrie este farul luminos ce călăuzește pașii tuturor acelor, cari își iubesc țara unde s'au născut și pe care au părăsit-o temporar, pentru a se înapoia mult mai pregătiți în ceea ce privește munca ce fiecare este dator s-o desfășoare pe altarul țării sale.

Dorul de Patrie este stimulul, puterea de rezistență și imboldul pentru a fi cât mai folositor la înapoiere cu singura condiție: să ai o Patrie pe care s-o

iubești și căreia să-i închini toată activitatea!

Carny-Ardom e prima stație de cale ferată în Cehoslovacia, dar nu numai atât — aci ceasurile se dau cu o oră înapoi! — Ci e și o barieră retrogradă în ceea ce privește noțiunea: timp. Până la această stație toate formalitățile de ieșire din țară sunt îndeplinite.

Înainte de a reda alte observațiuni de natură special agricolă, țin să remarce alte diferențe. Aproape toți aceia, cari în țara noastră au avut bilete de cl. II-a, în Cehoslovacia merg cu cl. III-a. De ce oare? Lucru foarte simplu. Vagoanele de cl. III-a, deși în felul lor de construcție, nu se deosebesc de ale noastre, totuși au o mare și rară însușire: sunt curate, bine iluminate, etc., lucrul ce l-am putut observa toți aceia ce au călătorit prin această țară de formație nouă în concertul statelor europene. Lă căile ferate cehoslovace se execută toate normele regulamentare și anume: nu se deschid ușile vagoanelor înainte de a se opri trenul; nimeni nu se poate urca sau coborâ din vagon, dacă trenul nu e complet oprit sau dacă s'a pus numai în mișcare, etc., etc., dar mai presus de toate nimeni nu călătorește pe scări, tampon sau pe acoperișurile vagoanelor.

Între titulatura trenului și mersul său e o perfectă concordanță! Timpul de plecare și sosire din și în stații este bine respectat. Nu este acces pe peron — dar în mod absolut — înainte de a fi sosit trenul. Publicul nu se îngărmădește în urecat în vagoane înainte ca pasagerii cari rămân în aceea stație să fi debarcat. Controlul riguros al biletelor nu se face atât în tren cât în gară la plecare sau la coborâre. Nu poți intra sau ieși din gară fără biletul de călătorie. Deasemenea este de remarcabil ținuta și felul la care se purta al personalului de tren.

Observațiuni speciale. În privința precipitațiilor atmosferice Cehoslovacia pare să fie ceva mai favorabilă ca țara noastră. Anul acesta însă dacă la noi a fost o lipsă prea mare de ploii, în Cehoslovacia din contră a fost un prea mare surplus care a cauzat mari pagube cerealelor, cari deși secerate nu puteau fi treerate din aceeași cauză. Ploile făcuseră ca parte din boabe să încolțească în spice, iar paele în snopi să capete culoare cenușie. Cu toate acestea însă operațiunea de desmiriștire este o chestiune mult mai bine lucrată căci buruienile, dușmanii de moarte ai oricărei culturi raționale întâlnind tenacea perseverență a agricultorilor nu prea se vād. Soselele aproape toate sunt plantate. Răpele nu au înfățișarea sălbatecă și în continuă distrugere ca la noi. Pământul e mult mai bine folosit. Linia ferată spre Praga mergând în lungul țării, în timpul zilei am putut observa cum dealurile sunt prefăcute în terase și plantate cu viță de vie, iar pentru ca pereții teraselor să nu se surpe sunt zidiți cu piatră. Nu sunt oare acestea semne destul de îmbucur-

rătoare petru economia agricolă a tinerii republice? Cu cât ne apropiem de Praga cu atât agricultura pare mai intensivă, iar dincolo de capitală distanța până la granița țării agricultorilor care spun că „platforma de gunoi e mina de aur a plugarului fiind destul de mică diferența e foarte accentuată ceea ce face de altfel și trecerea progresivă la agricultura germană. — Dealtfel a-și putea spune că intensitatea și raționalizarea agriculturii cehoslovace e în raport invers cu distanța până la granița germană, iar reversul medaliei în acelaș raport cu apropierea de granița țării „agricolă”.

Poden-Bach-Teschchen este punctul de graniță între Germania și Cehoslovacia. Funcționarii însărcinați cu revizia bagajelor și cu revizia paspoartelor prin felul cum se poartă și cum își îndeplinesc misiunea arată că sunt crescuți în țara cu disciplina de fier. Aci nu se mai face diferență între cei cari călătoresc cu cl. II sau III. Toți călătorii rămân în vagoane unde li-se vizează paspoartele și li-se restituie imediat, căci viza se face chiar în fața titularului pasportului. Întovărășind acesta cu cuvinte de politeță superlativă. Revizia la bagaje e foarte severă și de remarcă în ceea ce privește articolele alimentare, dar se face cu destulă delicateță. Deși până aci trenul a circulat cu destulă regularitate, cu viteză de aci înainte avem de a face cu acceleratul nemfeșe, adevărat accelerat!

Pe liniile principale treversele sunt de fontă și între orașele mai însemnate ca Berlin sunt mai multe linii paralele. În Germania nu există cartele de reducere pe căile ferate și nici permise! Numai studenții în timpul vacanțelor au dreptul la 1/2 bilet pe căile ferate. Pe de altă parte nu se călătorește decât foarte puțin cu cl. II și a I. Imensa majoritate a călătorilor au bilete de cl. III-a. Dela graniță am observat că vagoanele germane au la uși un fel de plăci scobite cu două despărțituri în care circulă alte plăci mici purtând numerile locurilor respective din compartimente și cari sunt aranjate de conductorul vagonului după cum locurile sunt sau nu ocupate. La fiecare tren se găsește vagoane speciale pentru fumători și nefumători, apoi compartimente numai pentru doamne.

În privința fumătorilor se află vagoane speciale și în Cehoslovacia, însă respectul mai lasă ceva de dorit și de aceea nu le-am menționat la locul respectiv. În Germania însă normele regulamentare sunt strict observate.

Fiecare vagon de cl. III are apă sub presiune și la 2 vagoane există o încălzitoare.

Serviciul de masă se face astfel că pasagerii sunt serviți cu ceai cafea, etc. în compartimente; numai mesele principale le iau în vagonul restaurant, iar pentru aceasta chelnerii circulă din vagon în vagon și anunță.

Ordinea de suire și coborâre în stații așa putea spune că e de un pedantism

exagerat. Toate gările în Germania aș subterane pentru eșire și pentru trecere dela un peron la altul, chiar și cele mai mici.

Posta, telegraf, telefon. Serviciul se face foarte culant. În 24 de ore scrisorile se ridică din cutii de 4—6 ori. Pentru vânzarea de timbre postale, în afară de orele de serviciu, sunt instalați automat. Particularii — chioscurile — nu pot vinde decât timbre de 5 pfennig. Telefoanele sunt automate. În caz de schimbare de domiciliu, vacanță, etc. posta în urma unui buletin complectat cu datele cerute, fără nici o cheltuială în plus. trimite scrisorile la noua adresă timp de o lună de zile. La cerere se poate continua acest serviciu încă o lună peste termenul fixat.

Oraș. Nu voi vorbi de situația lor topografică care este destul de variabilă ci mă voiu mărgini a expune numai cum sunt aranjate clădirile, străzile, cum se face iluminatul, curățenia, etc., etc.

În primul rând fabricile nu sunt construite în orașe, ci înafară de ele.

Toate fabricile au locuințe pentru personal și muncitori așa că ele contribuie la întinderea orașului. În general clădirile sunt mari, cu 4—6 etaje, construite de cărămidă sau piatră, având pereții expuși ploilor, căptușiți cu ardezie. Toate clădirile au aceeași depărtare de trotuar. Străzile în toată lărgimea lor au același dimensiuni, la fel și trotuarele și în majoritatea cazurilor sunt drepte.

Se cuvine să spunem ceva și despre pavajul străzilor și trotuarelor.

În majoritatea lor străzile sunt pavate cu piatră în semicercuri, iar restul cu asfalt. Trotuarele numai pe străzile principale sunt în întregim de asfalt; restul sunt pavate cu piatră cubică având dimensiunile de 1 dm. dispuse în acelaș mod ca și pe străzi. În orașele mici în centrul trotuarului care are minimum 2 m. lățime, în mijloc pe o lățime de 1 m. se află un pavaj de lespezi de granit bine șlefuit și aranjate pe bucăți de beton, de beton neîntrerupt sau de asfalt. Pe această porțiune se face circulația pietonilor. În orașele mai mari, pe acelaș trotuar se află două asemenea porțiuni, cari servesc, una pentru us și cealaltă pentru întors; în principalele orașe ale Germaniei, pe străzile principale trotuarele au acelaș aranjament și în plus sageți cari indică direcția circulației.

Nu se pot face deosebiri regretabile în ceea ce privește pavajul străzilor între periferia și centrul aceluiași oraș. Ba în totdeauna periferiile, din cauza unui spațiu mai mare, sunt mult mai frumoase ca însuși centrul orașului, care e lipsit de plantațiile și peluzele plantate cu flori ale periferiei. Orice accident topografic, sau porțiune liberă virană în orașele romane e motiv de înfrumusețare.

Curățenia. După cum în privința pavajului periferiile orașelor, păcat de mic, nu sunt lăse în voia soartei, tot astfel și în privința curățeniei. Un observator în această privință poate constata

că periferia e poate mai curată ca centru, dat fiind că centrul e mult mai cercetat, având o circulație mai activă. Curățenia orașelor, fără deosebire între centru și periferie e un lucru ce minunează pe cei obicinuiți a înșpua cu kgr. pe cele mai curate străzi ale orașelor noastre și cari totuși nu pot impresiona pe edili noștri! Curățenia și pavajul străzilor sunt două chestiuni ce se întregesc una pe alta, în funcție de care variază sănătatea publică. Ceea ce face ca să nu existe un locușor oricât de mic la întretăierea străzilor, în piețe, etc., care să nu fie plantat și înflorat.

Dar tot aici se cuvine să notăm și cauzele cari determină păstrarea și executarea unei astfel de curățenii.

Mai întâi orașele sunt legate cu sațele prin sosele pavate cu piatră cubică cum e la noi soseaua Kiseleff, pe care se mențin o curățenie exemplară și ce atare vehiculele cari intră în oraș nu pot altera curățenia străzilor sale. Inșușirea de a ține străzile curate este foarte dezvoltată la întreaga populație fără de hărții, cari se văd și prin orașele noastre, osebire de clasă, deaceea coslețele pentru în Germania nu sunt niciodată goale, căci nimeni nu aruncă hărții și diferite alte resturi, decât numai în aceste coșuri. Curățenia se face mecanic. Puțini măturații de astăzi au câte un mic vagonet, pentru transportul gunoiului, care este acționat de un dinam și manipulat ca un tramvai: oprește și pleacă după voința măturaătorului. Pe ambii pereți a vagonetului stă scris: „nu se aruncă nici o hârtie pe jos”.

Iluminatul se face cu electricitate și gaz. Pot afirma fără teamă de a fi contrazis că, periferiile orașelor germane sunt mai iluminante ca centrele orașelor noastre. Lămpile de gaz se aprind și se sting automat cu ajutorul debitului de gaz.

Circulația în interiorul orașelor este dirijată, atât în ceea ce privește automobilele moto- și bicicletele, căruțe, tramvaie, cât și pietonii, de către sergenții de stradă.

Aceștia, îmbrăcați ireproșabil, în mănuși albe, dirijează, cu însușiri de maestrului întreaga circulație. În orașele mari, acolo unde circulația e foarte activă, la încrucișarea străzilor, se află câte un postament unde stă un sergent de stradă și cu un semnal ca cel dela C. F., care indică eșirea sau intrarea trenurilor în stație, dirijează întreaga circulație. Odată unul din brațe ridicat, celalalt indicând direcția circulației, toate vehiculele cât și toți pietonii din direcția contrară, se opresc și nu pornesc decât atunci când brațul cu pricina arată direcția. E ceva amuzant, când întâmplător circulația la un moment dat e nulă, iar maestrul circulației observă în depărtare un automobil ce se apropie și zimbând, mulțumit, își ia o atitudine marțială de dirijare!

I. F. Radu

Trădarea clericilor

Numeroase „schimbări de idei” au loc în Franța cu prilejul unei cărți scrisă de Julien Benda și intitulată „Trădarea clericilor”. Dl Benda are meritul de a suscita la apariția fiecărei din operele sale, un interes intelectual considerabil. Cea din urmă din lucrările lui, al cărei titlu vi-l-am dat mai sus, încă pare demnă de importanța care i-se acordă. Și dacă mă ocup de ea în cronică mea de azi, e că îmi pare susceptibilă să intereseze mai ales pe românii ardeleni.

Julien Benda este înainte de orice un filozof social. În cărțile lui veți întâlni un stil concis — sec chiar —, lipsit de orice emoție, dar plin de idei. Este bine înțeles că nici un lirism nu tremură în paginile d-lui Benda, nici un suflu venit din adâncuri. În schimb acest scriitor este totdeauna substanțial. Nici o frază care să nu fie resgândită. Poate că „ideile” lui să nu placă multora — și desigur că nu sunt gustate de aceia, cari sunt de părere că „ideile adevărate vin din inimă”, cum a scris Vauvenargues. Dl Julien Benda nu are viziuni, după cum nu are emoțiuni. El nu este artist, un poet, un sensibil. El este un observator aspru și just. Cu toate acestea, rândurile lui agită spiritele și te incită a cugeta.

În „Trădarea clericilor”, filozoful francez pune o problemă pasionantă. Prin clerici — d-sa înțelege pe toți intelectualii unei națiuni: poeți, scriitori, artiști, savanți. Rolul acestora în societate a fost în totdeauna covârșitor. Chiar când nu ei au condus în aparență marile mișcări sociale, economice, revoluționare — totul, în realitate, vine dela ei. Ideia aceasta a dezvoltat-o cu somptuoșitate și Carlyle în opera sa „Eroii”. Scriitorul englez însă limita pe eroi la un număr foarte restrâns, le cei câți-va oameni de geniu pe care i-a avut omenirea în decursul veacurilor și cari erau „representativi” popoarelor din mijlocul cărora s’au născut. Dl Benda însă nu se ocupă cu oamenii mari ai Franței. Prin clericii el vrea să-i numească pe artiștii cari crează, pe filozofii cari cugetă, pe savanții cari cercetează. Și are dreptate, când susține că totalitatea acestor clase de intelectuali compune adevăratele forțe ale unei națiuni, că progresul social și politic *purcede* dela progresul științific, că adevărata etică o pun la cale aceia cari crează frumusețea, că adevărul în sine este moral, când el nu este deformat nici de un optimism și nici

de un pesimism excesiv.

Dl Benda însă constată că de un cârd de vreme și mai ales dela războiu încoace „clericii” și-au trădat menirea, scoborându-se ei înșiși în arena politică. Savanții, inginerii, scriitorii, artiștii își micșorează rolul când ei depășesc limitele de creațiune, de meditațiune științifice pentru cari sunt dotați. Politica este în ochii d-lui Benda o corupătoare de conștiințe și prestigiul ei este nefast spiritorilor de elită. Ea degradează mințile cele mai aprige și întunecă sufletele cele mai generoase, cu atât mai mult că adevăratul temperament politic este un conglomerat special de acțiune, de pactizare, de compromisuri, de vanitate și de egoism. A te perschimba în om politic când ești un pur intelectual, spune dl Benda, însemnează a te micșora. Căci orice ar face oamenii politici adevărați, ei urmează inconștient linia de conduită desemnată de cugetători și savanți. Conducătorii popoarelor, chiar cei mai prestigioși, se conformează pur și simplu ideilor emise de clerici, fie în domeniul social, economic, științific sau artistic. Care au fost rolurile lui Diderot, Voltaire, Rousseau în revoluția franceză? Și acelea ale lui Tolstoi și Gorki în revoluția rusă?... Ele au fost covârșitoare. Așa zișii realizatori ai acestor revoluții n’au făcut ca să urmeze liniile trase de filosofi, de artiști și savanți.

În Franța de azi, constată dl Benda, intelectualii și-au pierdut demnitatea. Luând ei înșiși parte la luptă, ei își trădează misiunea. Și activitatea lor practică va rămânea fără folos, din această cauză Vreamea și eforturile cheltuite de ei pe arena politică mai bine le-ar întrebuința în creațiuni artistice, în cercetări științifice, *cari numai ele au efect asupra mișcărilor sociale*. Efectul acesta are cauze obscure, pe care norodul nu le discernă, dar cari te datorează numai și numai meditațiilor clericilor. Inginerii, profesorii, romancierii sunt deci la locul lor numai când își urmează activitatea lor predestinată și discretă — dar fără de care oamenii politici ar fi niște corpurii fără suflete.

Clericii nu trebuie deci să-și știrbească demnitatea. Sunt momente în istoria popoarelor, când conducătorilor lor le scapă hățurile din mâini. Mișcările sociale nasc în aparență dintr’un amănunt de nimic, dar în orele de criză ele devin formidabile. În cazurile acestea, oamenii silvănesc clericiei nu au apărut în totdea-

una demni de misiunea lor. Unul singur a trădat, numele lui vă e pe buze, dar trădarea lui nu face decât să scoată mai la iveală activitatea rodnică, modestă, dar *hotărâtoare* a intelectualilor din Ardeal. Și este bine ca o națiune să-și păolitici nu sunt capabili să domineze situația. Privirea lor se rătăcește, ei caută ajutorul în toate părțile. În acest fel de moment, da, clericiei au datoriat să intre în arenă. Afacerea Dreyfus a însemnat în Franța una din aceste crize... Și cine a dominat-o, care om politic?... Treceți-vă prin minte numeroasele personalități politice din acele vremuri și întrebați-vă: în care dintr’însele s’a încarnat criza?... Nu este așa că nu vedeți nici una? Un singur om a absorbit tulburătoarea mișcare de conștiință: Emile Zola, un cleric, și tot grație altor clerici marea națiune franceză a eșit din criză cu o aureolă mai mult.

Nu știu dacă Julien Benda are dreptate în toate afirmările lui, dar fără de voce m’am gândit, cetindu-i cartea, la Românii ardeleni. Pe acest pământ transtreze adevărata elită în massă compactă, elită intelectuală plină de generozitate, de abnegațiune. Și este și mai bine când o astfel de elită nu se lasă ademenită de avantajii materiale, de vanități politice, ci urmează ferm și neobosit a lucra întru îmbunătățirea stărilor sociale.

Dealtfel adevărații oameni de stat și-au dat totdeauna seamă că adevărata lor putere depinde de o cooperare strânsă între ei și clericii. Și nu cred că exagerez închipuindu-mi că în Franța, mai mult ca oriunde, stima politicianilor pentru clericii este absolută. A disprețui pe intelectuali când ești om politic, înseamnă a avea o fire grosolană, o inteligență limitată și o lipsă desolantă de fineță. Cei mai buni prieteni ai lui Georges Clemenceau au fost romancierul Geffroy și marele pictor Claude Monet. Actualul ministru de instrucție publică, Edvard Herriot, frecventează numai cercurile artistice și literare, unde are numeroși prieteni. Cel care semnează această cronică posedă dela oameni politici eminenti scrisori spontanee de felicitare primite cu ocazia apariției cărților lui. Într’un articol din „Societatea de mâine” am pomenit odată și am publicat extras dintr’o scrisoare admirabilă și prea măgulitoare pe care vice-președintele camerei deputaților I. Frédéric Brunet, mi-a scris-o în modul cel mai spontan. Pe atunci nu-l cunoșteam personal pe Frédéric Brunet, și nici el pe mine. Și îmi aduc aminte de o frază a contesei de Noailles — în vremea unui dîneu la mar-

chiza de Ludre: „In Angla, când se află reuniți un mare financiar, un mare scriitor și un lord, numai lordului i-se acordă importanță.” — Dar în Franța? Am întrebat-o zimbînd pe d-na de Noailles în Franța? mi-a răspuns ilustra poetă —

ști foarte bine că între un mare scriitor, un mare financiar și un aristocrat reuniți într'un salon, scriitorul este cel mai resfătat.”

Paris, Ianuarie.

Adrian Corbul

PROBLEME ECONOMICE

Stabilizarea valutară

— O formulă caducă: revalorizarea —

Două erau concepțiile cari înțelegeau să ne ducă la normalizare, cari au atras atenția tuturor prin perspectivele lor și cari întruneau majoritatea sufragiilor.

Unii credeau că mai târziu să restabilim leul nostru bolnav — a cărui suzeranitate fusese redusă de evenimente într'un timp numai asupra unei Moldove ciuntite — ca apoi prevăzută fiind cu resursele unui leu sănătos să conducă cu puteri integrale, destinele unei țări întregite, unei țări, care pe orice bază de raționament am judeca bogățiile sale, *are dreptul la un leu riguros, reprezentativ, nu la actuala piscică jgărită, care nu e decât umbra strămoșului de altădată.*

În treacăt reamintesc că înainte de războiu — înțeleg prin acesta cel mondial — în perioada de export activ — lunile August și Septembrie — suta de lei cota la Paris, Bruxelles și Roma 102—103 și chiar 105 franci, respectiv lire italiene.

Alții, socoteau mult dorita normalizare prin blindarea leului nostru astfel ca să poată para loviturile inevitabile ale războiului, care avea să înceapă imediat după încetarea ostilităților militare și care a întrecut cu mult în proporții și urmări cadrul unui războiu pe calea armelor.

Nimic nu se sfârșește pentru că alțoeva să nu înceapă. Celebra lege a lui Lavoisier, relativ la conservarea materiei se adaptează și în acest domeniu, cu aceeași ușurință ca și aiurea. În urma terminării ostilităților pe fronturile militare un nou front economic s'a întins mecanic între toate țările — și având în vedere frigurile refacerii — cu mult mai aprig apărât, cu mai multe jertfe și trebuie să accentuez: cu mai multă dibăcie.

Condițiunile excepționale, create de evenimente excepționale, reclamau un leu ferit de orice ciocnire de intereset cu reprezentanții celorlalte state, ca astfel stabil și mai mult sau mai puțin sigur pe poziția nouă să permită desvoltarea unor raporturi bazate pe un echilibru real de forță în streinătate și un indice de preabilitate mai mare pentru o refacere și întărire rapidă în interior.

Cea dintăiu era politica revalorizării, cea dea doua politica stabilizării. *Una era politică de artificii, cealaltă politică de siguranță.* Revalorizarea monetară era politică de mare envergură, de subtile abilități financiare, scontată cu rezultate

nesigure și cari putea oscila foarte elastic — stabilizarea valutară era politica prudenței, a rezultatelor imediate, nici prea strălucite, nici prea slabe — a rezultatelor de mijloc, sigure și susceptibile la ameliorare progresivă.

Destinul a vrut ca țara să suporte experiența enorm de costisitoare a primei soluțiuni, deși am văzut că după războiu nu era deloc recomandabilă o astfel de politică medievală — și Vă asigur că nu greșesc cu mult calificând-o astfel.

Nu mai în Evul mediu, pe timpul lui Mihaiu Viteazu și chiar și ceva mai târziu oștile combatante se'ntâlneau deschis, se băteau și ce-alegea urma?

În timpurile mai noi însă am învățat că armatele se întăresc, se aprovizionează, se blindează, ocupă poziții și nu-acolo se luptă — deviza, maternă este: *maximum de întărire și maximum de siguranță.*

Trebuie să dai dovadă de un curaj medieval, *ca în urma unui războiu plin de jertfe să expui subreda noastră monedă națională la o hârțuială nesfârșită și inegală cu reprezentantele celorlalte țări, cărora avantajele implicite unor anumite stări de lucruri mai favorabile, le-a permis să ne concureze cu succes pe tărâmul internațional, încât astăzi autorii faimoasei revalorizări cât și noi ceilalți, enorma majoritate a locuitorilor acestei țări, suntem în trista situație de a constata că suntem cu mult în urma chiar a țărilor învinse.*

N'avem decât să deschidem cota bursei de devize și să observăm cursurile valurilor țărilor învinse. Cifrele vorbesc destul de elocvent, încât alte comentarii pe tema aceasta sunt de prisos.

Plecau dela premiza simplă și învechită: Suntem o țară care produce mai mult decât consumă, deci imaginarul excedent — și vom vedea mai departe că așa a și fost — va contribui la revalorizarea leului. Toate socotelile, toate calculele se făcea în jurul acestui plan, care nu era compatibil cu situația nouă creată de împrejurări speciale și cari reclamau tot o soluție specială.

Avântul juvenil al maturilor noștri financieri le-a aplicat simplul și demodatul calapod al revalorizării, mai ademenitor privirii superficiale, dar mai periculos cercetării aprofundate. Că a fost un a-

vânt juvenil se poate constata examinând arsenalul disponibilităților noastre de acțiune. Eu personal nu-mi pot închipui cum — ca să vă dau numai un exemplu singuratic al ușurinței cu care s'a procedat — cu 20 locomotive în stare de funcțiune s'a putut concepe o luptă descoperită cu celelalte țări, pe frontul economic, care spuneam mai sus, este mai bine, mai aprig și mai dibaciu apărât.

Iată pentru ce am calificat mai înainte politica urmată o politică de aventură juvenilă, o politică medievală.

Pentru timpuri noi, ne trebuiau soluții oameni noi...

N'am avut norocul să avem ce ne trebuia și iată astăzi tristul spectacol, mândria noastră națională terfelită în ceeace are ea mai reprezentativ: *moneda țării.*

Eu aș pune o întrebare autorilor revalorizării de tristă memorie: oare nu simt nici un sentiment de remușcare în fața tenebroasei lor opere. Iată variațiunea cursurilor în decursul celor 7 de revalorizări întepită.

Anul	Lira Sterlingă			Dolarul		
	Cursmaxim	Cursminim	Media	Cursmaxim	Cursminim	Media
1919	100	66	79	24	15	18 ⁸⁸
1920	261	145	203 ⁴¹	72 ⁵⁰	37	55 ⁸⁷
1921	541	220	3,9	140	57 ⁵⁰	86
1922	779	571 ²⁵	673 ¹⁸	172	120 ⁸⁰	150 ⁶⁵
1923	1041 ⁸⁷	822 ⁶⁸	938 ⁴⁰	228 ²⁵	179 ⁶⁸	203 ⁴²
1924	1017	808	883 ⁰⁵	231	178	201 ⁹⁵
1925	1075	926	1006 ⁸¹	224 ⁵⁰	193	207 ⁹²

Un bilanț mai lugubru nici că se putea și nu-mi pot închipui cum cei cei ce au trebuit să vadă n'au văzut degringolada aceasta catastrofală a leului.

Scădea leul mereu — pierdeam — era natural — se urca câteodată, dar tot pierdeam — deși aceasta nu era natural. S'ar părea că este în această afirmație o exagerare manifestă, dar nimic nu e mai adevărat.

În urma numeroaselor jonglerii cu tariful vamal, negustorii noștri cum auzeau svonul urcării tarifului, comandau mărfuri în cantități mai mari din străinătate și consecința inevitabilă: leul scădea — pentru marfa cumpărată — calculată totdeauna în valută forte — plăteam lei mulți — venea apoi epoca de export activ a anului: leul se urca — pentru marfa vândută primeam lei puțin, bineînțeles dacă raportăm totul la aceeași unitate de valoare.

Am cumpărat francul elvețian cu 45 lei și l-am vândut cu 33 lei. Tot această diferență de schimb în favorul nostru? Răspundem fără ezitare: *nu.*

După calculele unui specialist, fiecare centimă pe care o câștigă leul la Zürich anul trecut ne costa aproximativ 220 milioane lei zilnic.

Iată deci rezultatele palpabile ale unei soluții definitiv condamnate și ceiace tristele noastre personaje „n'au de, nu

vede" — n'au vrut după cum spune poezia, care acum de fapt e adevărată — nici s'audă, nici să vadă.

Am zăgrăvit revalorizarea neputincoasă, aruncând vina insuccesului pe seama incapacității celor ce-au preconizat-o, eludând intenționat și alte eventuale cauze.

În treacă reamintesc printre multele: cointeresarea celor interesați, sau povestea mierii care ungea mâinile celor ce umblau cu ea. Am demonstrat foarte pe scurt ineficacitatea primei rețete, administrată cu atâta îndărătnicie vitregu-

lui nostru leu și arătăm cum ironia sârteței ne-a hărăzit pentru timpuri noi oameni vechi, neîndrăznind nici aici cel puțin să bănușe cum o nație întreagă își lasă destinele în mâinile unor oameni cu concepții valabile acum 100 ani. Se vede că țara noastră n'a fost sortită să cunoască ce-i câștigul ușor cum foarte plastic spune deunăzi scriitorul *Agârbiceanu* și dacă aruncăm o scurtă privire asupra istoriei țării noastre vedem confirmată și reconfirmată de nenumărate ori afirmația de mai sus.

Gheorghe I. Popescu

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

Conferințele Extensiunii Universitare

(Prof. Ștefănescu Goangă: Înțelesul și valoarea culturii. Cultură și școală)

Ciclul de conferințe despre „Cultură și educație”, organizat de Extensiunea Universitară, l-a continuat după Crăciun d-l Prof. Fl. Ștefănescu Goangă. D-sa a anunțat trei conferințe: 1. Înțelesul și valoarea culturii. 2. Cultură și școală. 3. Politică culturală. Până acum s'au ținut primele două.

Înțelesul și valoarea culturii. Despre cultură se vorbește în toate domeniile activității omenești. Există o cultură a pământului, cultura plantelor, cultura animalelor, și apoi cultura omenească. Ce au comun toate aceste culturi? Ce înseamnă de ex. a cultiva pământul? A cultiva pământul înseamnă a procura anumite condiții, pentru ca acel pământ să producă cât mai mult și cât mai bine. Tot așa și la plante și animale: Asigurarea de posibilități spre o cât mai bună dezvoltare a însușirilor plantei sau animalului. Cultură deci presupune pe deoparte anumite însușiri inerente, pe de alta condiții prielnice pentru dezvoltarea acestor însușiri.

Acelaș caz îl avem și la om. Omul are o mulțime de aptitudini înăscute. Ajuns într'un mediu prielnic, aceste aptitudini se dezvoltă. Cultură umană deci înseamnă creație bazată pe maximul de dezvoltare al însușirilor omenești. Pentru aceea cultura nu este ceva la suprafață, ci este *trăită*. Ea nu este numai o acumulare de cunoștințe, ci iese din adâncul ființei omenești. De ex. poate cineva să cunoască multă literatură. Dacă însă nu-i în stare să *simtă* opera literară, să pătrundă în intimitatea ei, n'are cultură literară. Și așa-i cu toate artele. Cultură artistică are acela, care *trăește* într'adevăr ceea ce exprimă o operă de artă. Sau dacă cineva are multe cunoștințe științifice, însă crede în superstiții, nu poate fi numit om de știință, fiindcă ceea ce simte și trăește, nu se bazează pe cunoștințele sale științifice.

Cultura are trei laturi fundamentale: 1. individuală, 2. socială, 3. a epocii. Individualitatea are cea mai mare importanță fiindcă ea este agentul creator. Individul însă trăește într'un anumit mediu social,

pentru aceea creațiunile lui au și o pecete națională, adică pecetea societății în care trăește. Dar mai are o influență deosebită și epoca, în care trăește individul, fiindcă epocile diferite exercită influințe diferite.

În rezumat deci cultură înseamnă *creațiune*. Iar a cultiva înseamnă asigurarea posibilității de dezvoltare a fiecărui om spre a putea crea.

Cultură și școală. Conferința a doua este continuarea ideilor expuse în cea dintâi. Dacă a cultiva înseamnă a dezvolta aptitudinile fiecărui om spre a-l îndruma spre creațiuni, școala are în privința aceasta sarcina cea mai mare. Școala trebuie în așa organizată, ca să servească în cel mai înalt grad mersul culturii. Pentru aceea ea trebuie să țină seamă de cele trei laturi fundamentale: individuală, națională și a epocii.

Din punct de vedere individual, școala trebuie să țină seamă de psihologia specială a copilului. Serii nesfârșite de experiențe și statistici ne arată că copiii se diferențiază: 1. după gradul de inteligență, 2. după aptitudinile speciale. Aceasta înseamnă că nu se poate da oricărui copil orice fel de învățământ. Experiențele științifice ne arată că sunt copii cu inteligență normală, adică cu inteligența corepunzătoare etății lor. În afară de aceasta sunt copii *subnormali* și *supranormali*. Școala trebuie împărțită după aceste trei grade de inteligență fiindcă nu poți trata pe un copil subnormal ca pe unul normal sau supranormal. Din punct de vedere al aptitudinilor iarăși este nevoie de o ramificare a învățământului, fiindcă unii copii au de ex. mai mult înclinări spre abstracții, alții spre experimentări obiective, etc., și nu-i poți trata la fel.

Din punct de vedere național școala de asemenea trebuie să prezinte o unitate, ținând seamă de nevoile sociale reale. Dar îndeosebi trebuie să țină seamă de cerințele epocii. Școala nu trebuie să se îndrepte spre trecut, ci spre viitor. Înzadar caută ea idealul educației în culturile din trecut. Ea trebuie să țină seamă de nevoile prezentului, trebuie să dezvolte forțele inerente pentru ca să asigure viitorul. Aceste idei tind să se afirmă în toate legiferările școlare din occident.

Cronica dramatică

„Năpasta” de Caragiale

Teatrul nostru a introdus în repertoriul său și *Năpasta* lui Caragiale. Desigur a fost o idee bună. Piesa aceasta reprezintă un epizod important în literatura noastră dramatică și trebuie judecată. Cunoscută de toți încă din băncile liceului, credem că-i inutil să stăruim mult asupra analizei. Vom releva numai că acțiunea dramatică covârșește prin fiorul ei, și pentru aceea pune probleme grele pentru actori. Caragiale este crud până la exces. În comedie, este crud prin ironia lui, în dramă prin faptele grozave ce le înfățișează. *Năpasta* își cutremură fiecare firică de nerv, așa încât involuntar te întrebi dacă n'ar ajuns la limita, sau poate dincolo de limita artei.

Extemporalul. Reluarea Extemporalului ne-a convins că mai avem ansamblu de de comic. În deosebi se simțea lipsa unei ingenuități, care acum s'a găsit în mod fericit în persoana d-nei *Ionescu-Potroacă*. Cu toate că era de mai mulți ani la teatrul nostru, d-na Potroacă abia acum a fost descoperită. D-sa ne-a redat o Anișoară drăguță și plăcută, pentru care a fost răsplătită cu aplauze bine meritare.

Foarte simpatic a fost d-l *Const. Simionescu* în rolul elevului și d-l *Potcoavă* în rolul pedelului. Restul ansamblului cel vechi.

Concertul Hatsue Uynasa (Tokio) Incontestabil că opera s'a păcălit. S'a făcut o intensă reclamă în jurul unei cântărețe din Tokio, care însă are o singură calitate: că-i japoneză. Drumul era bine pregătit prin succesele strălucite ale Jovitei Fuentes. Astădată însă a trebuit să ne convingem că să fii japoneză nu înseamnă să fii și bună cântăreță.

LIVIU RUSU.

Cultivarea prieteniei ceho-române

Aliați politici, pentru că suntem vecini și avem în coaste un dușman comun și pentru înrudirea parțială a destinului nostru istoric, noi năzuim să devenim și prieteni cu poporul cehoslovac. Această năzuință a noastră își găsește o perfectă corespondență la poporul cehoslovac, care răspunde îndată și bucuros la toate încercările noastre de a stabili legături trainice de amicitie cu el.

Presă noastră a înregistrat multe inițiative, și de-o parte și de alta, ținând spre cultivarea acestei prietenii, după cum le va fi înregistrat și presa cehoslovacă. Aceste inițiative și reușita lor împlinire vor isbuti să facă o legătură de suflet dela popor la popor, în masse largi, nutrinde creșterea unei conștiințe, care ar putea fi activă în mod hotărât la momentele critice. Iată marea utilitate a acestor inițiative.

Societăți ceho-române există și în țara noastră și în țara dela nordul Ungariei, întinsă, ca un braț care cere ajutor, până la hotarele țării noastre. Ele au fost mereu active. Ultima lor inițiativă este câte un ciclu de conferințe, la Praga

despre România și la Cluj, unde-i sediul unei astfel de societăți, despre Cehoslovacia. În urma lor cetățenii acestor orașe se vor alege cu cunoștinți precise, amănunțite și ordonate despre ființa și puterea de viață a poporului amic.

La Praga s'a ținut întâia conferință, aceasta rostită de un compatriot, profesorul Coriolan Petranu, dela Universitatea din Cluj. Vor începe în săptămâna curentă și la Cluj.

Societatea ceho-română din Cluj a avut ambiția de a încheia ciclul numai cu concursul forțelor autohtone. Nici un strein nu va colabora. Iată titlul acestor conferințe și numele conferențiarului:

Renașterea statului cehoslovac de prof. Silviu Dragomir,

Geografia și bogățiile naturale ale republicii cehoslovace de prof. A. Florinescu,

Limba și literatura cehoslovacă de prof. I. Popovici,

Din istoria Cehoslovaciei de prof. C. Marinescu,

Arta cehoslovacă de prof. C. Petranu și

Educația fizică și Socolii de prof. I. Hatieganu.

Bine ar face ambele societăți dacă ar tipări pe urmă în broșuri aceste conferințe, pentru a le răspândi în întreg cuprinsul țării interesate să cunoască țara vecină. Un preț popular, pentru care ar face sacrificii societățile, cerând eventual și sprijinul statului, ar înlesni această vânzare. Ar fi un mijloc ușor de propagandă, de care avem mare nevoie noi, în special, fiindcă nu am fost prea harnici până acum în această privință.

Maestrul D. G. „Kiriac“

S'a stins din viață la o vârstă înaintată și totuși nu istovit. Dar existența lui a lăsat urme și nu i-au lipsit urmașii, cari să taie mai adânc în stâncă de el începută.

Aproape de o vârstă cu maestrul muzicii populare din Ardea, G. Dima, a avut o activitate cu multe puncte de asemănare cu a acestuia. Nu suntem noi chemați să spunem pe care din doi l-au înălțat mai sus aripile talentului și a dragostii pentru folclorul nostru muzical, dar răvna le-a fost deopotrivă și gloria deasemenea.

Kiriac a cutreerat munții pentru a auna melodii din gura țăranilor. Gândul lui însă nu era să ne dea o colecție vastă de astfel de melodii. De aceea alegea, selecta și pe urmă armoniza. Simțul lui artistic nu-l lăsa să fie pasiv colecționar și poate nici nu-și dădea seama, atunci, de importanța imensă a unei colecții variate și complete. A avut totuși respectul pentru caracteristicul cântecului popular, pe care „nu l-a stricat, sau prefăcut, — cum exprimă un cronicar bucareștean — ci l-a lăsat așa cum era el, simplu, sincer, naiv și de un lirism nostalgic și tihnit, în genere.”

Alătura de cântecul popular, a cultivat muzica bisericească, dându-ne strălucite

rii, după ce a uimit întreg cuprinsul ace-compoziții de acest gen. A fost apoi un excelent organizator de cor. Corul „Carmen”, a cărui faimă a trecut hotarele fădescopere specificul muzicii românești, spre deosebire de muzica popoarelor orientale învecinate, căreia i-ne dădeam plainici într'o vreme. Și afirma că însuși poporul cel mult știe face bine deosebire între ce-i al nostru și ce-i strein.

„Românul nu se înșală nici odată asupra cântecului lui propriu. Dacă îi aduci lăutari dela oraș, el nu joacă „hora boerească” leneșă și tărgănată.

Dacă e ceva străin în cântec sau în dans, el nu-l primește, ba uneori îl și caracterizează și spune că e nemțesc sau unguresc, sau sârbesc. Dacă aude cântând în armonie (pe mai multe voci) spune că

stei țări mărite, este opera lui.

Dar Kiriac a avut și preocupări teoretice. Experiența lui vastă l-a ajutat să „cântă ca la regliment” (muzica militară). Țăranul își cunoaște bine produsul lui propriu și nu primește ce nu simte și ce nu-i e drag.

„Un muzicant, după oarecare obișnuință, poate observa că melodiile românești își au tonalitățile și cadențele lor proprii, ritm și forme speciale, spre deosebire de melodiile altor popoare. Poporul simte acest lucru, muzicantul poate ajunge prin analiză la această diferențiere”.

Așa a ajuns și el și rodul acestei înțelegeri a fost bogat. El a fost un precursor.

Cronicar

PROGRESE ȘTIINȚIFICE

PAPIN

Din multe și excelente studii ale lui Marcelin Berthelot, referitoare la istoria științelor fizico-chimice, las să urmeze în traducerea românească studiul despre Denis Papin. — El ne dă o icoană despre excelențele calități de istoriograf științifice ale marelui savant.

G. Todica.

Multe sunt locurile pentru cei aleși în împărăția lui D-zeu, dar și mai multe sunt în știință gradele pentru bărbații, a căror faimă trece la posteritate. Rândela mărimea problemelor, ce le-au deslețat sau au cercat să le deslețe; dela puterea spirituală sau inventivă a descoperitorilor;

în fine, dela valoarea practică a problemelor, care nu totdeauna e proporțională cu greutatea lor.

Judecata, ce și-o formează specialistul singuratic ori omul laic despre descoperiri, încă joacă ceva rol în distribuția reputației. Până când oamenii sunt în viață, ba și mai târziu, judecata aceasta în multe privințe atârnă de arta, cu care își cultivă renumele, meritul lor propriu, rătăcind sau micșorând sistematic meritul predecesorilor, sau meritele contemporanilor — atârnă deci de apucături, ce alți învățați ca Papin, nu le cunosc. Renumele atârnă apoi totdeauna de elogiile legendare, ce Grecii le aduceau compatrioților lor și în fine e influențat și de rivalitatea modernă a școalelor științifice și a naționalităților, cari ar dori să monopolizeze pentru sineși toată onoarea progresului în civilizațiune. Iată deci factori diferiți, cari toți trebuie să fie luați în considerare, când e vorba, mai ales, de aprecierea unui geniu de rangul al doilea, cum a fost Papin.

Trebuie să recunoaștem că renumele lui Papin, care în secolul trecut se cam spălăcise, a strălucit din nou în secolul nostru. Cercetări serioase au demonstrat

pe deplin importanța lui pentru descoperiri, din cari a rezultat mașina de vapori a timpului nostru și în special aplicarea acestei mașini la mânărea corăbiilor. Entuziasmul pentru aceste descoperiri, cari au înmulțit în mod nevisat rendementul lucrării omenești și au transformat toate industriile și negoțul pe apă și pe uscat — nu s'a stins încă. El a îndemnat spiritele avide de știință să scruteze fazele evolutive, în cursul cărora știința tehnică și aplicată le-a putut realiza. Arago și alții au scris acu-s 60 ani istoria mașinei cu aburi. Rolul, ce l-a jucat Papin, ca promotorul geniului a ceea ce se numea atunci tulumba de pompieri, se amintește, ce-i drept, în Enciclopedia lui Diderot și d'Alembert, dar tulumba nu devenise atunci mașina de aburi modernă.

Interesul ce-l acordăm astăzi mașinei cu aburi, în urma aplicării ei generale, este desigur mai mare, decât interesul ce se acorda acu-s o sută de ani tulumbei de pompieri. Dar interesul acesta se va micșora probabil în viitor, și anume în ziua, când mașina cu aburi — care în general este un mijloc destul de imperfect pentru transformarea energiei din agenții naturali — va ceda locul altui aparat, care e mai potrivit pentru utilizarea energiei și mai în concordanță cu teoriile noi ale termodinamicii. Transformarea puterilor naturale în electricitate a detronat în mai multe privințe pe regele abur. Cu toate acestea e incontestabil că el stăpânește în mod suveran mersul trenurilor, mersul vapoarelor și al celor mai multe industrii. Până acuma rămâne complet îndreptățită mulțumirea ce o datorăm învățătorilor și inginerilor, cari prin dezvoltarea observațiilor și experiențelor lor au creat mașina de vapori.

Papin a jucat un rol eminent în crearea aceasta. Salomon de Caus și Papin

au accentuat ideea fundamentală de a aplica forța expansivă a vaporilor la ridicarea apei (1615) și de a se construi o mașină cu piston, în care forța elastică a vaporilor e combinată cu facultatea vaporilor de a se condensa la rece, prin ceea ce se naște un vacuum, în care acționează și presiunea atmosferică. Mașina aceasta se descrie într-un memoriu latin, ce Papin l-a publicat în *Acta eruditiorum, Lipsiae 1690*. El a prevăzut și precalculat aplicarea mașinei sale la toate lucrările posibile și cu ajutorul acestei mașine a creat primul vapor cunoscut, care în Sept. 1707 fu distrus de societatea navigatorilor de pe fluviul Weser. După publicațiile lui Salomon de Caus și Papin, ori cât ar fi de mari meritele lui Savery și ale altora, în special ale genialului Watt, precum și progresele realizate de inginerii secolului XIX: totuși istoriograful științific va trebui să recunoască pretențiunile primilor inventatori, mai ales atunci, când viața lor, ca a lui Papin, s'a scurs în iritația speranțelor reînnoite, dar totdeauna amăgite și ș-a sfârșit în părăsire, întunecare și mizerie.

Cercetările mele asupra științei vechi, asupra transmiterii ei evului mediu, asupra invențiilor materiilor explosive și asupra instrumentelor de mecanică și artilerie, aplicate în secolul XIV și XV, m'au îndemnat să reiau studiul acesta. Dar motivul extern al acestui articol a fost o scriere despre „Viața și operele lui Denis Papin”, care a fost începută în anul 1869 de La Saussaye și continuată de curând de ofițerul de infanterie Belenet. Patru volume au apărut deja și alte patru ni-se pun în perspectivă. Față cu o întreprindere așa de merituoasă cred că-mi împlinesc datorința, dacă îmi comunic rezultatele studiului asupra publicației menționate. Voiu da mai întâiu o iocană despre invențiile multiple ale lui Papin, pentru a schița pe urmă caracterul lui total, așa cum a fost și cum trebuia să fie înțeles de contemporanii săi. Apoi voiu da pe scurt biografia lui, pentru a urmări în fine seria ideilor și lucrărilor sale, cari l-au condus la invenția mașinei cu aburi.

Deși Papin nu a fost un geniu de rangul prim, ca Newton, Galilei, Lavoisier, ba nici de importanța unui Cavendish Ampere sau Laplace, numele lui merită totuși de a fi transmis posterității, considerând atât valoarea sa personală, cât și timpul, când și-a executat lucrările. Secolul XVII este una din epocile critice în istoria modernă a omenirii: însemnează momentul când științele încep a da atenție legilor generale ale fizicii și mecanicii, când încearcă a se avânta peste experiențele de laborator, realizând practic acele legi în diferitele domenii ale industriei. Astfel se predă așa zicând preludiul la dezvoltarea enormă a teoriilor științifice aplicate, la care asistăm noi și la augmentarea zilnică a puterii și binefacerii, ce rezultă pentru popoarele europene, din aceea dezvoltare. E interesant de a se studia încep-

și stă pe un ventil acoperit cu hârtie, îngreunat cu un pond mobil pe un inel turile. În privința aceasta sunt demne de remarcă experiențele și speranțele lui Papin, judecata, ce și-o formează despre el contemporanii lui, în fine, relațiile lui personale cu unii dintre contemporanii cei mai însemnați, ca Boyle, Huygens și Leibnitz.

Caracteristica lui Papin nu este din capul locului a unui savant pur. În fizică și matematică nu a descoperit nici un principiu general. Ba, mentalitatea lui nu e totdeauna corectă. Cu Leibnitz a avut o controversă asupra forțelor vii, în care nu și-a recunoscut deajuns inferioritatea intelectuală, în comparație cu a adversarului său. Papin este un inventator pe jumătate științific, jumătate profesional, fecund în planuri de tot soiul, dintre cari unele sunt nouă și geniale, celelalte sunt mediocre și banale, iar unele sunt de domeniul himerei.

Pentru a pune în lumină adevărată talentul de experimentator al lui Papin, arătând valoarea sa pozitivă, vom a vorbi mai întâiu despre una din primele sale invenții, despre *digestorul*, sau oala lui autoclavă, care-i păstrează numele până în ziua de azi, fiind întrebuințată. E aparatul pe care l-a executat mai perfect. Originea și-o datorează unei idei a lui Boyle, un învățător al lui Papin. Dar numai Papin i-a dat forma și caracterul. Publicarea descripției aparatului a făcut-o mai întâiu în Anglia, în anul 1861. Digestorul lui Papin are un rol istoric important, atât sub raport practic, cât și științific. Sub raport practic, aparatul s'a întrebuințat conform intenției inventatorului, de a ferbe alimente și a extrage din oase gelatina, care servea ca hrană în spitale, în cursul veacului XVIII și în prima jumătate a veacului XIX. Ba din aplicarea lui s'a statorit o teorie întreagă chimico-fiziologică a mistuirii. După o întrebuințare așa de lungă, în contul stomacului celor săraci și bolnavi, aparatul suferi o schimbare curioasă: pe la mijlocul secolului XIX s'au contestat însușirile nutritive ale gelatinei. Observațiile lui Magendie, etc. dând rezultate negative, aparatul fu scos din us. Apoi s'a folosit spre alte scopuri: pentru fabricarea extractelor de carne, cari se produceau la temperaturi mult mai inferioare și a căror întrebuințare cât eficace, cât ilusară, conform condițiilor de fabricare, a produs iarăși multe contraverses. Digestorul lui Papin nu fu dat uitării. E primul tip industrial al aparatelor, cari lucrează cu vaporii sub presiune mai mare, decât a aerului atmosferic. Papin l-a prevăzut cu un dispozitiv caracteristic de siguranță, care s'a menținut la toate mașinile noastre cu vaporii: cu ventilul (supapa) de siguranță, care servește la regularea presiunii interne, pentru a se evita exploziunile. Să repetăm cuvintele proprii ale inventatorului: „Pentru a cunoaște mărimea presiunii, aplicăm pe acoperișul aparatului un bastonaș de fer, care e

care iarăși, prin o apertură strimță, stă în legătură cu părțile vasului și vaporii.” El calculează apoi, din lungimea brațului dela levator, presiunea exercitată pe părțile vasului. Presiunea maximă din aparat fiind de nouă atmosfere, ea corăspunde la temperatura de aproximativ 175°, o temperatură deci, la care se descompun toate materiile animale, fiind despoiate de valoarea lor nutritivă. Dar în realitate, aparatul lui Papin funcționa cu vre-o patru atmosfere, ceea ce iarăși era prea mult. În usanța casnică nu se pot depăși două ori trei atmosfere și când Papin fierbea carne ori porumbei, de bunăseamă rămănea în limitele aceste. Ba e suficientă o presiune și mai mică la prepararea conservelor de carne. Digestorul, mai mult, sau mai puțin modificat, s'a menținut în industrie și se mai întrebuințează zilnic în laboratoarele fiziologice, ca un aparat comod pentru a desvolta într'un vas închis temperatură de 120—130°, care omoară microbii și joacă rolul unui sterilizator. Iată în ce constă astăzi, cred eu, în industrie, ca și în știință, importanța lui principală.

M. Berthelot

(Va urma).

A APĂRUT: Sociografie Românească

de ION CLOPOTEL

cu următorul

CUPRINS:

Introducere — La izvoarele Begheului (plasa Margina) — În valea Almăjului (plasa Bozovici) — Programul unui prefect — Astra și problemele culturale ale Ardealului — Incheieri.

Un exemplar Lei 60.—

Ediție de lux Lei 100.—

Cea dintâi încercare
de sociografie românească!

Discuții și recenzii

I. Al. Brătescu-Voinești

Implinește 60 ani scitorul I. Al. Brătescu-Voinești. Este sărbătorit de întreagă intelectualitatea română. Cele două volume: *In lumea dreptății și Intunerice și lumina* marchează desăvârșirea literară însăși. Ca stil clasic și ca reflecții de gândire literatura lui Brătescu-Voinești a atins acel definit care o face nemuritoare. Maestrul este un observator realist, un psiholog profund și un suflet încărcat de emoții umane. Concepția sa filozofico-socială, care se lasă dedusă din analiza operei sale, este desvăluită de altfel în volumul *In slujba păcii*.

Avem deci o literatură plină de maturitate și meditații atente asupra sorții umane. Sensibilitatea ei n'a vibrat puternic în fața novelor „Neculăiță Minciună”, „Nicușor”, „Până Trăsnea Sfântul”, „Puiu!”, unde este atâta simțire față de suferințele neindreptățite ale sufletelor bune însă dezarmate în fața vieții, panteism înduioșetor, care cuprinde întreaga natură? Ne resimțim suflul de vechea cantitate emotivă picurată strop cu strop în întâile lecturi. I. Al. Brătescu-Voinești este o glorie literară și cu toată căldura inimii participăm la sărbătoarea de astăzi.

Presa românească din Ardeal.

E foarte limpede: fără o puternică presă românească nu vom fi în stare să realizăm idealurile de prosperitate generală la care are dreptul poporul român în țară liberă și în temeiul puterii sale etnice. Niciodată nu vom putea să servim nevoile actuale ale societății românești, fără presa curajoasă, răspândită și bine făcută.

Față de trecut suntem în decădere

La Arad aveam un palat al „Tribunei”, „Românului”, înzestrat tipograficește.

Foile populare erau mai bogate și mai bine făcute înainte de Unire.

Astăzi avem foi bune populare: „Unirea Poporului”, „Foia noastră” și „Foia Poporului”; „Libertatea” este în decădere cumplită; „Lumea și țara” și „Lumina satelor” ar putea fi și mai îngrijite și mai informative.

„Gazeta Transilvaniei” nu apare zilnic. La Cluj sunt două cotidiene: *Patria* apare în tipografie streină pentru a-și da tirajul ureat cu ajutorul mașinilor de cules și rotative pe cari nu le are nici o tipografie românească din Cluj.

Aici este secretul: fără casă și tipografie modernă o foie nu poate progresa. *Patria* trebuie să-și dea acea înzestrare cu mașini moderne care să o salte definitiv din greutăți.

Un harnic editor este d. Seb. Bornemisa; are acum trei tipărituri: *Lumea și țara* și *Cosinzeana* săptămânale și *Apărarea* de două ori pe săptămână. Pentru ca să le asigure avântul d. Bornemisa să ia învățătura din cazul tragic al Bi-

ruinții: în clipa când trebuia să-și aibe asigurată definitiv existența „Biruința” a căzut, în lipsa mașinilor moderne de tipografie.

E vorba deci de un calcul precis: „Patria” trăește azi pentru că se imprimă cu mijloace de mare repeziciune tehnică. Ideul ei însă este să-și dea în scurtă vreme atelierul propriu, pentru a răspunde și mai complet necesităților înmulțite ale românismului.

Criza presei românești din Ardeal, în tâu de toate este provocată de primitivismul tipografic.

Soluția: societăți anonime sau credite pentru instalațiunile cuvenite tiparului românesc în Ardeal.

Liviu Rebreanu: Ciuleandra, roman, ed. Cartea Românească, București, 1928, lei 96.—

Noul roman al dlui L. Rebreanu poate fi socotit printre cele mai strălucite creații ale literaturii românești în vremea din urmă. Se distinge printr'o meticuloasă adâncire psihologică a tipurilor. Explică un asasinat: Puiu Faranga își sugrumă soția din cauza indiferenței sufletești a acesteia. De unde această indiferență? Puiu Faranga descopere adevărul în clipa când înnebunește. Adevărul și nebunia își ating hotarele încordării supreme. Puiu are o ascendență boerească ce necesită o primenire pentru asigurarea unei descendențe viguroase, și se însoară cu Mădălina smălsă din sat și lustruită printr'o educație aleasă, dar inima Mădălinei rămăsese la medicul Ursu din satul ei; de aici indiferentismul ei. Puiu o îndrăgise în patima jocului *ciuleandra* dela Vărzari în Argeș. Descrierea jocului este foarte reușită. Teza cu reformarea descendenței încă este abilă; o preocupare pe care și-o pune societatea modernă. Manevrele aristocrației de a dejuca ordinele autorităților, — cum a încercat Policarp Faranga să-și plaseze pe fiul asasin într'un sanator sub pretext că ar fi fost atins de alienație, — sunt înfățișate cu artă. Doctorul Ursu, gardianul, mătușa sunt figuri bine caracterizate. Romanul *Ciuleandra* este fără îndoială dintre cele mai bune romane românești. L. Rebreanu a arătat o superioară putere de concentrare a mijloacele de expresie literară, față de trecut.

Muncă serioasă și drum drept

Revista „Societatea de mâine” a stat tot timpul aproape de laboratoarele universitare și a făcut loc larg tuturor succesorilor științei noi românești.

Bucuroși semnalăm acum o frumoasă sărbătoare petrecută cu prilejul trecerii examenului de profesor universitar al simpaticului nostru prieten dr. Emil Teșu. Școala chirurgicală a distinsului

profesor dr. Iacobovici a înregistrat în tâu sâu mare succes: d. dr. Emil Teșu este primul prof. univ. din seria elevilor crescuți de ea. Concursul s'a ținut în excelențe condiții, căci n'a fost tulburat de nici o ingerință politică: s'a recunoscut dlui dr. Emil Teșu, în temeiul pregătirii sale solide, dreptul de a deține noua catedră de urologie; s'a declarat un acord public de a se da dânsului ceea ce i-se cuvine. Este un triumf al meritului științific, este o muncă recunoscută, este o ridicare firească, pe drum drept. Școala chirurgicală întemeiată de drul Iacobovici a dat o seamă respectabilă de medici învățați, eminenti specialiști, aci la centru și în provincie, iar azi sărbătorește în dr. E. Teșu triumful preocupării statornice într'o disciplină medicală. Profesorul dela Iași Ștefănescu-Galați a felicitat călduros pe tânărul învățat pentru trecerea examenului de agregatie, iar drul Iacobovici a văzut cu satisfacție că a prins sămânța strădaniilor sale științifice.

Printre lucrările dlui dr. E. Teșu amintim: *Proba indigocarminei*, *Apele minerale și stațiunile balneo-climaterice din Ardeal*, patru lucrări asupra valorii absolute a azotemiei și constanței Ambard (în colab. cu prof. Iacobovici), *Pyelografia în explorarea afecțiunilor renale chirurgicale*. Propedeutica urologică și conferințe interesante.

Directorul Școlii române din Roma

Academia română a desemnat ca succesor al marelui și regretatului nostru învățat Vasile Pârvan în situația de director al Școlii Române din Roma pe un eminent și tânăr istoriograf: d. dr. G. G. Mateescu. Însfârșit, după o atitudine evazivă de vre-o două luni, ministerul instrucției publice a confirmat numirea D. G. G. Mateescu docent și conferențiar al Univ. din Cluj, este specialist în antichități clasice și epigrafie, făcând cercetări îndeeșite asupra toponimiei și onomasticeii trace; s'a distins printr'o îndelungă activitate de arheolog practic pe teren, conducând săpături în Dobrogea și Banat (*Tibiscum*); a fost elev și colaborator al lui V. Pârvan; e dintre cei câțiva recenzenți mai importanți la noi și în revistele streine. E colaborator la *Dizionario epigrafico di Antichità* și la noua *Enciclopedia Italiana*. A scris: *Cercetări* cu privire la traci, Iambădules, I. Traci nelle epigrafi di Roma, Nomi, traci nel territorio scito-sarmatico, Grănița de Apus a traciilor, *Strămoșii noștri* (neamurile traco-dace și istoria lor), *Primele civilizații italiice*, *Știri nouă despre începuturile Romei*, *O enigmă a istoriei: origina și limba etruscilor*, *Expansiunea etruscilor*, *Monumenta Ancyranum*, *Contribuție epigrafică la istoria regelui Byrebista*. Actualmente are în manuscris un dicționar de nume trace. O seamă de învățați streini, ca d. p. Gaetano de Sanctis, Bernier, M. Duruy, Kubitschek, Francesco

Ribezzo, G. Seure, Kazarov, Cardinali, apoi dd. Iorgă, Metef (in Societatea de maine), S. Pușcariu, Sauciu-Săveanu, O. Tărali apreciază elogios lucrările comentate ale dlui G. G. Mateescu. Grație legăturilor create îndeosebi cu cercurile istoriografice din Italia nu ne îndoiem că dsa va ști la Roma să ducă mai departe opera întreprinsă cu atâta prestigiu de savantul V. Pârvan. Dorim ca activitatea ce va desfășura-o la Roma să rodiască o strângere de legături cât mai puternice între cele două țări, și desigur că în domeniul cultural și științific România va putea profita mult dela bătrâna civilizație italiană.

*

Să ne cunoaștem, să ne respectăm, să ne iubim...

Intr-o vreme de destrăbălare morală cum rar s'a mai văzut, într-o vreme de grosolane înjurături la gazetă cum n'a mai cunoscut tiparul, într-o vreme de uricioase suspiciuni și sălbatec egoism, vladica Nicolae Ivan al Clujului a înțeles să continue o tenace străduință de neutralizare a adversităților și de sporire a sociabilității. În fiecare Duminică începând cu Anul Nou P. S. Sa are invitați la masă câte un mănunchiu de frunțiși ai Clujului de toate categoriile activității publice. Sunt mese animate, cari discută evenimentele diverse și aproprie sufletește pe aceia cari au răspunderea conducerii treburilor obștești. În felul acesta se produce, pe neobservate, o contribuție prețioasă la creșterea acelei conștiinți sociale care îmbânzește individualismul impulsiv și aduce aminte de îndatoriri de ordin superior. Tuturora, părințele episcop le aduce, cu blândețe și bunătate, mesajul reconfortant: „să ne cunoaștem, să ne respectăm, să ne iubim”...

Ion Clopoșel

Romanul unei fete de Ion Pas

Autorul „Lumei celor necăjiți” a publicat de curând în editura Brănișteanu primul său roman, modest intitulat „Povestea unei fete” în care ni-se zugrăvesc viața de mahala și unele aspecte din bezna atelierelor, acea viață plină de mici și dureroase tragedii, tragedia sufletelor silite să agonizeze într'un întunec și sufocant, într'o promiscuitate barbară și ucigașă, a sufletelor micșorate și stălcite de un mediu vicios și care, în clipa când o speranță de mai bine li-se conturează vag în cale, cad definitiv nimice de implacabilul vâlmașag cotidian.

Eroii lui Pas sunt oameni obscuri, oamenii aceia a căror aptitudine psihică e turtificată de hăul urban, redusă la minimul posibil, indivizi siliți să trăiască în codrul unei vejnice mizerii și cari totuși sunt câteodată oameni. Ion Pas e dealtfel un fin observator. El a prins anumite detalii, care reliefează tocmai această „umanitate” a omului obscur și

necăjit. Bunăoară sacagiul zugrăvit de Pas ce e alteceva decât un bețivan ordinar, un ticălos, care-și bate neconținut nevasta și copilul? Și totuși sacagiul e un om. În clipa când iese din cărciuma unde și-a băut ultimul ban, s'apropie de sacaua unde calul său flămând și rebegit a dărdăit biciuit de frig, el are accente generoase. S'apropie de cal, îl mângăie, îi dă jumătate din covrigul pe care-l avea în mână și-i spune vorbe de încurajare asemenea unui tovarăș credincios: „Tată, tată, băiatul tatii...”

Celelalte personaje sunt tot astfel descrise. Autorul, un pictor desăvârșit, nu s'a lăsat furat de acea manieră la care poate l-ar fi impus natura subiectului său, maniera negrului de cărbune, ei a fost fidel, prezentându-ne viața în toată complexitatea ei, subliniind și micile bucurii pe care le au eroii, tocmai pentru că prin contrast tragedia lor să fie mai amplă, mai dureroasă.

Shakespeare a introdus bunăoară în „Machbeth” scena aceea cu portarul bețiv tocmai pentru că tragedia să fie mai profundă și mai plină de efect.

Nea Ghiță e un funcționar umilit și bun, a căruia viață se mărginește între birou, bodegă și casă. Coana Alexandrina

soția sa, e un tip reprezentativ al mentalității mahalagiste. Dealtfel romanța, pe care autorul i-o pune adesea în gură:

„Barca pe valuri saltă ușor,
Inima-mi bate plină de dor...”,
e adânc grăitoare în aceasta privință.

Autorul, cu o simplitate de stil surprinzătoare, fără obișnuitul balast al analizelor psihologice atât de agasante, fără tirade, a reușit să zugrăvească oameni vii și crâmpie din viața reală, bunăoară tabloul atelierului unei fabrici de ace, o inovație fericită în literatura noastră încă puternic influențată de sămănătorism sau de obiceiul de a descrie numai aspecte și oameni din clasele de sus.

„Povestea unei fete” nu e romanul unei singure persoane. Tudora nu e, dacă vreți un erou principal. Ea e un simplu pretext al autorului. În schimb romanul acesta e o frescă a vieții celor mulți și necăjiți, care pier în întunecimea mahalalelor și a atelierelor, e drama multor anonime din marile orașe, mulțimi cari încă nu s'au ridicat la un oarecare grad de conștiință și care primesc viața cu toate vicisitudinile ei cu o blândă și duioasă resemnare.

C. Pajură

PROBLEME ECONOMICE

Cercuri vicioase

— Tot oameni mici la vremuri mari —

Trâmbițăm în toate părțile, că avem țara cea mai bogată din lume. Și este ceva adevăr în afirmația aceasta. Dar în acelaș timp, scăpăm din vedere, că suntem unii din cei mai săraci oameni din lume. Oamenii săraci în țară bogată. Ce folos, că „munții noștri aur poartă, iar noi cerșim din poartă în poartă!”

În ale mele „Convorbiri științifice” accentuam pe vremuri (1921) că *valuta unei țări este în funcție de istețimea conducătorilor și, de hărnicia cetățenilor acelei țări*. La noi, cuvinte de aceste sunt pleavă în vânt. Celor chemați să traducă în fapte reale înțelesul lor, datu-le-a D-zeu „duh de împietrire: ochi, ca să nu vază, urechi să nu auză, până în ziua de azi” (Isaia, VI, 6). Numai punga lor să fie plină...

Incontestabil, că din cele două postulate ale valutei noastre, hărnicia cetățenilor nu a lipsit și nu lipsește, până în ziua de astăzi.

Dar istețimea conducătorilor?

Nu ne arogăm dreptul de a judeca pe nimeni, cu atât mai puțin pe conducătorii noștri. Judece-i faptele, ce s'au desfășurat dela 1921 și până în ziua de azi.

Iar faptele sunt alarmante.

Leul ni-s'a piticit. Scumpetea s'a leonizat.

Aurul și argintul produs în țară, mo-

nedele de aur și de argint, aflătoare în țară, au apucat drumul străinătății, în loc să fi luat drumul spre București, măbind stocul metalic al Băncii Naționale.

În lipsa sporului acoperirii metalice, emisiunea de bilete a băncii noastre de emisiune a rămas stațională, la 21 miliarde lei, din care abia jumătate ajunge în circulație efectivă, restul oprindu-se în București.

Înainte de războiu, emisiunea Băncii Naționale făcea 90 lei — aur pro cap de locuitor. Astăzi abia corăspunde la 30 lei — aur.

Înainte de războiu circulau mulți galbeni și multe piese de argint, chiar și prin mâinile oamenilor nevoiași. Astăzi, unde e echivalența acelei circulații.

Înainte de războiu, budgetul statului abia făcea jumătate din emisiunea de bilete. Astăzi face dublul emisiunii.

Luând în vedere toate faptele precedente rezultă că pe lângă stabilizarea leului, la cursul de 3,00 centime, emisiunea Băncii Naționale ar trebui să fie de *minimum 60 miliarde lei*, ca viața noastră economică să se asaneze normal.

Măsura propusă de dl Angelescu, prin dublarea emisiunii actuale, nici pe departe nu ar satisface trebuințele reale, cât timp constatăm, că forța de achiziție a leului e mai mică la noi acasă, decât în străinătate, scumpetea produ-

când-o în prima linie monopolurile statului.

Lipsa de numerar în viața economică, e ca lipsa de sânge în organismul omeșesc.

În lipsa de numerar suficient, zădărnice e hărnicia cetățenilor. Unde să lucreze? Ce să lucreze? La cine?

Lucrează oare uzinele dela Hunedoara? Uzinele dela Zlatna? Ciocnirile și deraierile căilor ferate? Depozitele de muniții, cari sar în aer? Falimentele întreprinderilor particulare?

Adeca să nu uit. Lucrează cineva cu zor. Înarmat de legea bugetară, scotocește fiscul în buzunarele tuturor contribuabililor. Dar din an în an le găsește mai goale.

Dacă dela războiu încoace Banca Națională cumpără aur, an de an, numai de 400 milioane, ea putea emite succesiv câte un miliard de lei în hârtie, numai în baza acestui spor de acoperire. Astăzi ar avea o emisiune totală de 30 miliarde și normalizarea ar fi mult mai ușoară.

Pentru stabilizarea leului la cursul de azi și acoperirea unei emisiuni de 60 miliarde îi trebuie acum cel puțin 600 milioane lei aur.

Nu numai în viața particularilor, ci și în viața instituțiilor publice, un împrumut de 600 mil. e mai anevoios de contractat (și mai ales de replătit!), decât unul de 400 milioane.

Numai cu aur de 600 mil. franci elve-

țieni se poate restabili complet viața economică a României.

Cu măsură de jumătate, prin reorganizare incompletă, putem prevedea fără mare greutate că în curs de 10 ani viitori (1920—1938 vom repeta criza din trecut (1919—1928) cu deosebire că prăbușirea noastră viitoare va fi mai dureroasă decât cea din trecut.

De unde urmează că e timpul să eșim din dansul macalru al cercurilor vicioase, în cari ne tot vârtim de vre-o zece ani. Amețeala cuprinde — din nefericire — nu pe arangerii culpabili, cari au înscenat hora catastrofală. Prin supra-alimentație, ei sunt robuști, rezistenți. Le priște mișcarea, cât de săltăreacă. Amețeală cuprinde pe dansatorii extenuați de lipsa sângelui...

Noi știm însă, că nu dansorii se aleg pentru arangeri, ci arangerii trebuie să se aleagă pentru dansatori.

În mod analog, nu cetățenii sunt pentru un stat, ci statul trebuie să fie pentru cetățeni.

Deasemenea, nu viața economică dintr'un stat trebuie să se acomodeze după banca de emisiune, ci banca de emisiune trebuie să se acomodeze după viața economică.

La noi, tocmai cei chemați se fac culpabili de disconsiderarea acestor adevăruri elementare. Dar nu iau răspunderea urmărilor. Nici nu e cine să-i tragă la răspundere.

Gavril Todica

Cronica economică-financiară

Stabilizarea. Intr'o cronică anterioară spuneam că nu credem ca măcar planul de stabilizare expus de dl profesor Angelescu, va fi urmat. Interesele egoiste politice și economice nu puteau admite o rezolvare obiectivă a acestei mari probleme economice și financiare.

Firește, planului d-lui prof. Angelescu i-s'au putut aduce critici. A fost găsit chiar de unii, cari cunosc mai bine chestiile, prea simplist, prea banal. Firește, expunerea putea fi făcută în chip mai savant, și cercetarea chestiunii ceva mai profund, însă în fața observațiilor și obiecțiilor științifice și tehnice ce i-s'au pus i-sar fi putut pune nu rămânea nediscutabilă buna credință și corectitudinea concepției.

Criticii pot fi mulțumiți, politica liberală, mafia bancară n'a admis proiectul d-lui Angelescu.

Stabilizarea se va face, bine înțeles, dacă vor îngădui împrejurările politice, așa cum vor oamenii de afaceri ai partidului liberal, cum vrea capitalismul liberal, cum vor jefuitorii averii naționale.

Cursul nu va fi cel al parității, nici cursul mijlociu propus de dl prof. Angelescu, ci un curs cu mult mai ureat, se vorbește de 4, de 4½ și chiar de 5 centime aur, pentru ca averea capitalismului liberal să sporească peste noapte cu 35—70%, ca și sororinele poporului datornic acestui capitalism.

Samsari politici pleacă în străinătate pentru ca prin vânzări de valute să-și asigure aceste câștiguri de sute și sute de milioane în dauna micilor capitaliști și a maselor muncitoare.

Revalorizarea. Ani de zile dl Vintilă

Brătianu împreună cu Banca Națională a dus politica de revalorizare a leului pentru favorizarea capitalismului liberal. Țara n'a făcut, a fost pusă să facă toate jertefele pentru reușita acestei politice. Împrejurările însă au fost mai tari, și în fața dezastrului iremediabil al țării, dl Vintilă Brătianu s'a lăsat convins că trebuie să revie. Însă vechiul d-sale țiran „consecvență” și vechile sale „simpatii” pentru capitalismul liberal nu-l lasă să cedeze așa ușor.

Ca-n poveste...

—Nici pe jos, nici în car, nici în căruță?

—Ba în căruță m'oi sui, dar un picior tot v'oi târa!

A renunțat la revalorizare totală, dar cine-l poate opri să lucreze pentru revalorizare parțială.

Înainte de stabilirea leului, trebuie să atingă 4, 4½, 5 sau mai multe centime.

Planul de realizare, este acel al tuturor speculatorilor de bursă va cumpăra lei în străinătate, va opri vânzarea de devize aici.

Planul a început a fi pus în aplicare. Oficiul de devize a închis șurubul. Piața s'a alarmat, streinătatea are cuvânt să fie nemulțumită, fiindcă creanțele române nu mai sunt onorate. Relațiile comerciale interne se înăspresc. Deocamdată vinovați sunt niște interesești imaginari, cari aflând că stabilizarea leului s'ar face la un curs inferior — să rădă și eurcile — cursului actual, au început să-și plaseze leii în valută streină. Mai târziu guvernul va mărturisii că specula era a sa.

Cursul stabilizării. În fața chaosului ce l-a produs în viața economică atitudinea cercurilor interesate din partidul liberă față de problema stabilizării, ministerul d'

finanțe s'a simțit dator să anunțe că „nu a fixat nici un curs, iar atunci când va crede că este oportun a se face operația stabilizării, cursul de stabilizare ce îl va face va fi cât mai apropiat de cursul real de atunci, pentru a nu produce nici o perturbare în mersul normal al vieții noastre economice.”

„Să-l credem? De ce să nu-l credem? Doar e „domnu Minister”. Însă ce ne face cu interesul pe care îl au băncile liberale ca cursul să fie cât mai ridicat, și cu dorința de câștig a aceluia care pot afla „prieteneste” mai înainte cursul de stabilizare? De exemplu ce ne facem cu plecarea în streinătate a unui fost ministru liberal care vrea să joace un rol grandios printre profitorii stabilizării?

Târgul periodic la Cluj. Uniunea Camerilor de Comerț și de Industrie nu a dat autorizare Camerei de industrie și comerț din Cluj de a înființa un târg periodic în același oraș. *Motiv:* a cerut și Oradea — autorizația pentru un târg internațional, Clujul a cerut pentru un târg național — și nu se poate aproba două târguri în aceeași regiune — dar nu a aprobat nici târgul dela Oradea —; nu știe cum va fi alcătuit comitetul, construcții intenționează, ce avantaje se cer, pe ce număr de participanți naționali sau streini se contează, și altel de acest fel. *Hotărârea:* Cu unanimitate de voturi Uniunea a decis ca chestiunea să fie amânată până când Camera din Cluj va obține reducerile pe căile ferate.

Doamne, câtă chinezărie și în administrația publică ale intereselor industriei și comerțului!

Comerțul de lemn. Revista „Holzmarkt” în temeiul cifrelor pe ultimii cinci ani socotește în standarzi (1 Standard de Petersburg pentru chereștea face 4670 metri cubi) o consumație anuală de material lemnos de sărmoase de circa 155.000 standarzi, în țările din Sud-estul Europei.

Egiptul consumă anual 70.000 St., adică 45,1%, Grecia 5.000 St., adică 29,1%, Palestina 15.000 St., adică 9,7%, Persia 15.000 St., adică 9,7%, Turcia 5000 St., adică 3,2%, Siria 2500 St., adică 1,6%, Cipru 500 St., adică 0,3%, alte state 2000 St., adică 1,3%.

În totalitatea lemnului consumat anual în Sud-Estul Europei, România acoperă 86.000 St., adică 55,6%.

Comerțul Cehoslovaciei cu România. După datele statistice ale comerțului exterior cehoslovac pe anul 1926, comerțul Cehoslovaciei cu România a fost de peste 1 miliard 300 milioane coroane cehoslovace, și anume Cehoslovacia a importat din România mărfuri de 480.931.000 coroane și a exportat în România mărfuri de 834 milioane 703.000 coroane.

Exportul cehoslovac în România e îndoiuit aproape ca importul.

Dintre mărfurile pe cari le exportă Cehoslovacia în România, în rândul întâiu sunt rețcute mărfurile textile cu 477 milioane 892.000 coroane, în al doilea sunt produsele de fier pentru 213.624.000 coroane, în al treilea rând mașini și aparat pentru 27.475.000 coroane, în al patrulea coroane și așa mai departe, vehicule, fructe, legume, sticlărie, pictorii, produse chimice, confecțiuni, materii colorante, cărbuni, articole de piatră și altele.

Cehoslovacia importă din România, în primul rând cereale pentru 219.897.000 co-

FAPTE, IDEI ȘI OBSERVAȚIUNI

Memoria lui N. Bălcescu

In galeria celor ce cu cuvântul au desemnat perspectivele mărețe ale României viitoare, N. Bălcescu stă în frunte, alături de poetul trist Mihail Eminescu, isvorul neseacă la care s'au adăpat toți ideologii naționalismului românesc dela sfârșitul veacului trecut și începutul celui de față. Cași acesta, Bălcescu a simțit puternic nevoile neamului său, dureros de adânc i s'au încrestat în suflet suferințele neamului său, datorite împrejurărilor istorice dușmane, cari l-au lipsit de independență, sau datorită nedreptei alcătuirii sociale, și asemenea lui Eminescu a descris cu cuvinte de foc aceste suferinți și a chemat cu glas înfiorător de puternic plinirea dreptății.

Dar Bălcescu a făcut și mai mult. El mai era și omul concepțiilor limpezi și complete, cari pregătesc definitiv terenul acțiunii și nu-i lipsea nici curajul de a păși în acțiune, cu riscul vieții. Poate-că, dacă împrejurările erau de așa natură, intra și Eminescu în acțiune, cu aceeași pornire nobilă, care l-a dus pe un semen al său din categoria valorilor universale, pe Byron în vârtejul războiului național grecesc. Lui nu i-a dat însă timpul această soluție, pe

care a avut-o și Bălcescu, însuflețitorul neobosit al revoluției românești — național și sociale — din anii 1848—49. Încât el mai poate sta și alături de Avram Iancu, personalitatea sintetică a acțiunii românești politice cu ajutorul mijloacelor externe, armele.

Că se duc cu gândul la el toți aceia, pe cari îi chinuște gândul așezării noastre sociale și naționale și perspectiva viitorului nostru, ca neam politic, e tot ce poate fi mai firesc. De mirat este că nu ne-a dat nimeni până acum cartea vieții lui, așa de vastă și de caldă cum ne-a dat-o el pe a lui Mihai Viteazul, prototipul eroismului panromănesc, cum e socotit în mod simbolic voevodul mort pe câmpia Turzii. In lipsa acestei cărți și pentru prevestirea ei, poaț, îl sărbătorim pe cel înmormântat în pământul Siciliei, pentru că aici i s'au istovit, prea de timpuriu, puterile, prin cuvântări ocazionale, sau prin articole de ziar și de revistă.

Semnificativ este pentru întinderea personalității slăvite a lui Bălcescu, că aceste sărbătoriri au și un caracter local, afară de cel general românesc, care primează. Universitatea din Cluj l-a sărbătorit festiv, stăruind asupra peregrinărilor lui pe pământul Ardealului întru sprijinirea revoluției românilor din a-

ceastă provincie și spre armonizarea tendințelor acestei revoluții cu aceea pornită dincolo de munți. Studenții români dela Paris se pregătesc să-l serbeze și ei, pentru că, în scurta-i viață, Bălcescu a trecut și prin această strălucită capitală a Franței, nu numai spre a-și hrăni sufletul cu idei și tendințe moderne, aici izvodite și tot atât de necesare neamului său cași celor mai multe din întreg întinsul Europei, ci și pentru a îmbărbăta pe românii aflători atunci acolo și pentru a-i îndemna la acțiune. A fost permanent și pretutindeni pe unde a trecut răscolitor de energii românești în slujbă idealului național.

De aceea îi binecuvintează amintirea îndoit de mult toată suflarea românească.
Horia Trandafir

Un nou pod peste Dunăre. — Societatea „Graiul Românesc” publică în organul ei cu același nume un apel pentru subscripție la fondul destinat construirii unui nou pod peste Dunăre, spre Dobrogea. Un astfel de pod, care dacă nu va avea chiar dimensiunile celui dela Cernavoda, nici departe de el nu va fi, greu ne vine să credem că s'ar putea construi cu bani străni prin subscripție publică. Lucruri mai mici nu s'au putut înfăptui cu această metodă, pentru că la noi nu înțelege destul de gândim și facem plățile strict necesare țime în bună tovarășie cu vecinul lui anonim. Mai suntem apoi acum și într'un hal de sărăcie, că ni se strânge inima când ne într'o formă oarecare, cetățeanul din mulțime pentru existența cotidiană. Aici ne-a adus gospodăria de după unire a bogățiilor nesfârșite din cuprinsul țării noastre: săraci în țară bogată. Iar cei sături, cari profită de toate situațiile, nu-și știu deschide punga pentru opera de interes colectiv, fie ele din domeniul culturii, sau pur și simplu din domeniul asistenței sociale.

Totuși socotim apelul „Graiului Românesc” ca o inițiativă de valoare. Este o palmă pe obrazul acelor, cari șed la cârma treburilor țării și n'au timp să se gândească la operele strict necesare prosperării integrale a țării noastre.

Făcut-a oare destul Statul nostru pentru unei opere la a cărei înălțare a contribuit, multă lume valoarea morală și socială a această provincie dintre Dunăre și Marea Neagră, românească de 50 de ani încoace, ca ea să se simtă indisolubil legată de corpul țării căreia îi aparține în virtutea compoziției ei etnice și a situației geografice. Solul ei este sărac și nu poate rodi îmbelșugat ca pământul câmpiei întinse din Oltenia până la apa Nistrului. In schimb populația are și alte ocupații, cum e pescuitul, la bălți și la mare. Și o prosperitate economică, care condiționează prosperarea celorlalte ramuri ale activității umane, este posibilă și aici. Dar pentru această provincie are nevoie de căi de comunicație bune și de toate înlesnirile civilizației moderne, cari suplinesc golurile daturilor naturale. Ce căi de comunicație are Dobrogea? Dela linia spre Constanța poți coborî în jos cu trenul numai până la Bazargic. Aici îți se înfundă. Până la această coastă de argint a mării dela Balceic, unde

roane, animale vii pentru 158.583.000 coroane, uleiuri minerale pentru 22 milioane 374.000 coroane, reziduiuri pentru 23 milioane 529.000 coroane, tutun pentru 16 milioane 237.000 coroane, și așa mai departe comestibile, fructe, produse animale, lemne, produse chimice, uleiuri vegetate și altele.

Situația aceasta de balanță pasivă o avem de câțiva ani.

In anul	Importul din România	Exportul din România
1924	467.281.000 cr.	795.997.000 cr.
1925	368.977.000 cr.	840.326.000 cr.
1926	480.931.000 cr.	834.703.000 cr.

Petrolul românesc. In 1926 producția României în petrol a fost de 24.300.000 bazili, adică 3.244.715 tone. România ține locul al 6-lea în producția mondială. Inainte de războiu însă ținea locul al 4-lea.

Producția României se reduce aproape la două județe: 70% Prahova, 25% Dâmbovița. Și în Prahova 42% se scoate din localitatea Moreni. In general 88% din total îl dă producția a 7 schele numai.

Împrumutul extern. Vizitele din ultimul timp ale mai multor financieri francezi, în frunte cu profesorul facultății de drept din Paris, Gaston Jéze, au acreditat în streinătate zvonul că Franța dorește să acorde, cu sprijinul capitalului american, un împrumut României. E primul împrumut care s'ar încheia în Franța, după războiu, pentru alte scopuri de cât acelea ale înarmării.

D. Gaston Jéze a venit la București să examineze situația financiară a României, pentru a informa exact Parisul asupra ne-

cesităților și posibilităților noastre economice. Venit ca „invitat” al României, dl Vintilă Brătianu l-a acceptat, ceace nu s'ar fi întâmplat cu un expert delegat al Societății Națiunilor, a putut afla că dl Vintilă Brătianu e cel mai bun ministru de finanțe, mai ales de când e și prim-ministru, că bugetele noastre sunt de câțiva ani echilibrate și dau într'una „excedente” reale și cinstite, că „nu e nici un gol” în finanțele noastre, că politica economică a guvernului e de natură să intensifice producția și să sporească bogăția țării.

Acum guvernul francez e luminat, poate de împrumutul cerut. Numai să aibă bani și să nu mai ofere mărfuri în loc de bani.

Norocul lui Schröder e colosal. Inainte de războiu România avea lotăria ei de Stat concesionată unui consorțiu german. Acea lotărie care era cunoscută ca „Norocul lui Schröder”, bancherul, cap al consorțiului, era în adevăr în paguba populației și a Statului, și în folosul lui Schröder. Fusese și ea o afacere politică ca multe altele — conversiunea. Bani de nichel — ale partidelor dinainte de războiu.

Influențe interne, sau influențe externe împing: Ministerul sănătății — iar Ministerul sănătății — să reînființeze această loterie. Scopul este umanitarist... „Beneficiile realizate se vor întrebuița în scopuri sanitare”. Aceiaș veche inelătorie. Norocul și de data aceasta, ca și câștigul va fi tot a lui Schröder.

Numai cum a devenit Ministerul sănătății un neconcurat Minister al afacerilor. Ieri siringi și forcepsuri, mâine loterie. Să nu fie de bine, se vede că nu ne trebuie țara mare și frumoasă.

am putea înființa o stațiune balneară și climaterică de renume european, te duce un hodorogit de autobus, servindu-te cu destul praf și cu un serviciu de masaj gratuit. Și nu te mai poți mișca nici în dreapta nici în stânga.

Un nou pod peste Dunăre, conducând un nou drum de comunicație prin sudul Dobrogei până la mare, ar fi o operă națională de importanță podului dela Cernavoda de odinioară. Astăzi atâtea noi foloase ne-ar aduce acesta, câte ne-a adus celalalt în vremea când s'a înființat. S'apoi gândiți-vă la importanța lui strategică, toți cei ce știți ce fel de sentimente nutrește poporul bulgar față de noi, cari am fost în cursul istoriei binefăcătorii lui.

De aceea să ascultăm glasul „Graiului Românesc”, care vorbește răsădit: „Acest pod, (dela Oltenița-Turtucaia) prin drumurile ce s'ar lega de el, o cale ferată însoțită de șosea, într'o linie cât mai dreaptă la 15—20 km. de graniță, prin Deliorman până la Bazargic și Balciac, ar înviora o întreagă regiune, lăsată până acum mai de grabă în părăsire. O populație muncitoare, în mare parte de turci și de Bulgari, dar din ce în ce mai împeștrată de coloniști din țară și din Macedonia, ar saluta ca o mântuire trimisul pe șine de fier al civilizației, care ar apropia, deodată, dinspre apus Dunărea cu schelele ei și din spre răsărit Marea tainică, visul popoarelor. Cadrilaterul ar înceta să mai fie un loc de plângeri și o întrebare îngrijitoare. Pragul lui doar ne împie, numai la 70 de km. de vatra însăș a vieții românești!,,, Podul dela Turtucaia ar pune Dobrogea și Cadrilaterul acolo unde și sunt, geografic tot pe atât pe cât politic: la porțile Bucureștiului”.

Lupta electorală în Franța. — Alegerile franceze din primăvară preocupă foarte mult, nu numai opinia publică din Franța, ci întreaga Europă. Cele ce se vor face în Germania nu se vor orienta, în bună parte după, ele; iar dela orientarea politicii interne a Reichului atârână îndreptarea spre pace a Europei. Dacă regimul democratic și republican va fi susținut, în Germania, nu numai de echilibristica diplomatică a dlui Stressemann, ci de o opinie publică credincioasă ideilor democratice, atunci Europa a făcut un mare pas spre pace.

Intr'o corespondență din Paris, publicată în nrul 46—47 (din anul trecut) al revistei noastre, se arată deciziunea luată de partidul radical-socialist francez în congresul lui anual, deciziune, care însemna un divorț dintre acel partid și guvernul dlui Poincaré, la care colaborează prin cei mai autorizați lideri ai săi. Motiunea votată de congres declara luptă deschisă împotriva reacționarilor și făcea apel la alianța tuturor republicanilor sinceri. Termenii sunt cam vagi, potrivii pentru a fi exploatați în alegeri. Totuși, din debaterile congresului și din faptul că noul șef al radicalilor, dl. Daladier, face parte din extrema stângă a partidului, se putea deduce că subț „reacționari” se cuprind și partizanii dlui Poincaré, iar subț „republicanii sinceri” cel puțin jumătate din socialiști. Motiunea era deja o mână volată, întinsă acestora din urmă, pentru reconstituirea cartelului.

În congresul dela Crăciun, socialiștii au răspuns însă tot așa de voalat. Iată motiunea cu privire la tactica electorală, pe care

a votat-o acel congres cu unanimitate: „La primul scruting partidul va merge la luptă singur în toate circumscripțiile. La al doilea scruting va face alianță cu candidatul care va avea mai multe șanse să învingă reacțiunea”. În vagul motiunii se vede de departe spiritul echilibristic al dlui Leon Blum. De fapt, în fața invitației radicalilor, socialiștii se găseau într'o situație extrem de delicată. Participarea la putere înseamnă pentru ei renunțarea la evanghelia marxistă, coborîrea de pe piscul quasi-utopic al opoziției perpetue pe drumul spinos al realizărilor. A merge pe acest drum alături de burghezi înseamnă să-ți pierzi o bună parte din taberele cari te-au urmat cu fanatism până acum și să crești astfel, în mijlocul proletarilor, simpatia față de comuniști. Iată de ce echilibristica socialiștilor este acum mai mare decât a radicalilor, vechi și reputați profesioniști în această artă.

Care va fi atitudinea alegătorilor față de aceste îndemnuri, egal de ademenitoare? Ea va atârna dela hotărîrea pe care va lua-o dl. Poincaré, omul în mâinile căruia se găsește astăzi destinele politice interne ale Franței.

Problema mării noastre trebuie să devină una dintre marile probleme de opinie publică românească. Noi nu ne dăm încă seama de importanța politică, economică și estetică a mării noastre. Popor legat de glie, noi am iubit, totdeauna, mai mult freamțul codrilor, sau întinderea arămie a lanurilor de grâu, decât mișcătoarea singurătată a mărilor. În poezia noastră populară întâlnim Codrul, Dunărea, Murașul; rar de tot Marea.

Noi trebuie să iubim și să cultivăm marea întâi de toate pentru viitorul nostru politic și economic. Pe căile ei se va face marea noastră expansiune economică, îndatăce se va restabili echilibrul politic și economic intern. În trecut am fost o țară de export; în viitor vom fi și mai mult decât până acum. Bogățiile noastre agricole marea ni-le poate duce lumii, mai repede și cu mai puțină cheltuială decât celelalte. căi de comunicație.

Iubind marea vom da apoi nouă viață Dobrogei, cea mai urgisită dintre provinciile noastre. Iată și latura politică a chestiunii Dobrogea ca și sudul Basarabiei e locuită de una dintre cele mai pierzite populații a Europei. În haosul acela omenesc noi trebuie să introducem chiagul unei culturi și a unei conștiințe de stat. Astfel agitația bulgară ne va face mai mult rău decât ne putem închipui. Uitându-ne mai des spre mare privirea noastră se va opri și asupra Dobrogei. Acum când se serbează o jumătate de veac de când această provincie este a noastră trebuie să ne gândim să o facem parte activă a corpului nostru național.

Cei cari nu vă mișcați de interesul economic și politic al mării, mișcați-vă cel puțin de frumșea ei și a minunatului ei litoral. Dacă n'ați văzut cu ochii voștri minunile de acolo, răsfoiți doar cele câteva pagini ale broșurei despre Coasta de Argint a marelui savant și delicatului poet George Vâlsan și vă asigur că vraja mării vă va cuprinde...

Întâiul lucru ce ne trebuie pentru cucerirea mării este construirea unui pod la Turtucaia. El ar fi una dintre puternicele artere de comunicație ale capitalei noastre;

el ar aduce Bucureștenilor marea la poartă... Adăugați apoi imensa lui importanță strategică...

Un modest publicist a dat strigătul de îndemn la cucerirea mării și la construirea podului. Noi am vrea ca strigătul să răsună în azul tuturor Românilor. Am vrea marea loc de pelerinaj și pentru Ardelenii, iubitori de munți și râuri. Dar mai poate fi oare mișcată opinia noastră publică, fără nușită în urii mărunte de o problemă ca aceasta, care se întinde peste decenii?...

Drepturile politice ale femeii franceze.

— Pentru cine nu cunoaște evoluția politică a Franței actuale, moravurile și temperamentul rasei, atitudinea opiniei publice franceze cu privire la dreptul de vot al femeilor pare extrem de surprinzătoare. Țara, care a luptat mai mult pentru democrație în Europa, țara în care s'a vărsat mai mult sânge pentru asigurarea drepturilor omenești, esită încă să discute dreptul de vot și de a fi alese strănepoatele acelora, cari au luptat pe zidurile Bastiliei. Ceace e și mai curios încă, e faptul că în Franța partidele de stânga sunt cele, cari se opun mai categoric acordării acestor drepturi. Republicanii le susțin pe când radical-socialiștii și socialiștii le combat sau cel puțin esită să le discute. Și aceasta de teama ca nu cumva intrând femeile în viața politică să crească numărul reacționarilor. Se știe că femeia este mai conservatoare decât bărbatul. Oricum cu câtă ușurință s'ar adapta ea schimbărilor modei în privința moravurilor și a ideilor politice, ea e cu mult mai tradiționalistă decât tovarășul ei de viață. Temperamentul lor le face apoi mai susceptibile de a fi cucerite de mistică religioasă. Îndeosebi aici se ascunde marea teamă a democrațiilor franceze. Se știe că mai mult decât oricare religie cea catolică a sprijinit totdeauna ideile conservatoare. În Franța, îndeosebi dela revoluția din 1848 încoace catolicismul este sinonim în opinia publică cu reacționarismul, iar democrația cu laicitatea. Nicăiri nu sunt atâtea ligi laice ca în țara, care a dat cea mai puternică dintre monarhiile catolice. Secolul al XIX. francez e tot atât o luptă religioasă, cât e și una socială și economică. Experiența politică a istoriei lor îi învață pe francezi să se teamă de incursiunile în cele lumești ale catolicilor. Ei se tem ca nu cumva printr'o miraculoasă renaștere a religiei romane să se pună stăpânire pe toate conștiințele femeiești și să se cadă astfel iarăși, în reacțiune.

Mai trebuie luate apoi în considerare și moravurile rasei. Niciuna dintre marile nații contemporane nu consideră femeia drept jucărie în măsura în care o consideră francezii. Eu cred, că dacă femeile franceze ar lua în serios pe Nora lui Ibsen, atunci jumătate din ele ar trebui să-și părăsească bărbatul... De bună seamă că aici trebuie ținut seamă și de marea rol pe care l-a avut în Franța aristocrația, cu eleganța și rafinarea ei. Ea o introdus o anumită tradiție pe care nouile moravuri sociale nu-o pot șterge definitiv. Ironia galică apoi e atât de nemilosă încât o încercare de propagandă politică în stil mare a femeilor, s'ar izbi de un enorm hohot de râs. Vă închipuiți efectul făcut pe bulevardele Parisului de o demonstrație desfrugate!...

Biblioteca „Sămănătorul“ din Arad

Atragem atenția asupra frumoasei biblioteci „Sămănătorul“ din Arad, pentru popularizarea științei și literaturii românești. Bibliotecile școlilor, bibliotecile populare și peste tot bibliotecă particulară a fiecărui intelectual nu pot fi complete fără numerele *Bibliotecii Sămănătorul* din Arad atât de bogate în materie accesibilă până și cutărui frunțăș de sat iubitor de lectură:

- Nr. 1. Al. Ciura: Frații, schițe din războiu — — Lei 5.—
 Nr. 2. V. Stanciu: Cuib de rândunică (schițe) — — Lei 10.—
 Nr. 3. I. Agârbiceanu: Din viața preoțească (schițe) — — Lei 5.—
 Nr. 4. Dr. I. Lupaș: Din trecutul ziaristicii rom. — — Lei 5.—
 Nr. 5. Dr. Ion Mateiu: Probleme școlare — — — Lei 5.—
 Nr. 6. A. S. Iorga: La cheștiunea industriei naț. — — Lei 5.—
 Nr. 7. Ion Clopoțel: Insemnări pe răboj — — — Lei 5.—
 Nr. 8. I. Barac: Pitelea Gâscariu — — — Lei 5.—
 Nr. 9—10. M. Gașpar: Blăstăm de mamă roman — — Lei 10.—
 Nr. 11. Victor Stanciu: Plantele de leac — — — Lei 10.—
 Nr. 22. Colinde, cântecele izozilor și de stea — — — Lei 10.—
 Nr. 23—25. M. Eminescu: Poezii — — — — — Lei 20.—
 Nr. 26. Al. Ciura: Serisoare în cealaltă lume — — — Lei 5.—
 Nr. 27—28. I. Clopoțel: Antologia scriitorilor români (G. Lazar, G. Asachi, I. E. Rădulescu, B. P. Mumuleanu, Al. Hrisoverghi, D. Petrino, Al. Depărățeanu, N. Nicolescu, C. Stamati, V. Cârlova, A. Cantemir, D. Țichindeal, Al. Donici, G. Alexandrescu, A. Pan, D. Bolintineanu, Al. Sihleanu, G. Barițiu, A. Șaguna, Tim. Ciopariu) — — — — — Lei 15.—
 Nr. 29—30. (M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, N. Bălcescu, Ion Ghica, A. Odobescu, C. Negruzzi, Gh. Pan, B. P. Hașdeu, C. A. Rosetti, C. Boliac) — — — — — Lei 15.—
 Nr. 31—34. (T. Maiorescu, M. Eminescu, N. Gane, N. Filimon, I. Slavici, I. Creangă, P. Ispirescu, Gh. Coșbuc, Al. Vlașuță, I. L. Caragiale, B. Șt. Delavrancea, C. Dob. Gherea, Ion Gorun, I. Al. Brătescu-Voinești, P. Locusteanu, D. D. Pătrășcanu, V. Onițiu și A. Bărescu) — — — — — Lei 25.—
- Insistați pe lângă librăriile dela D-voastră, să comande „Biblioteca Sămănătorul“**
- Pentru tot ce privește „Biblioteca Sămănătorul“ a se adresa *Librăriei diecezane din Arad.*
- Nr. 35—38. (N. Iorga, E. Gârleanu, M. Sadoveanu, D. Anghel, Șt. O. Iosif, I. Al. Basarabescu, S. Pușcariu, I. Adam, I. Ciocârlan, I. Agârbiceanu, Al. Ciura, O. Goga, P. Cerna, E. Pitiș, M. Cunțan, I. Chendi, C. S. Aldea, C. Theodorian, Al. Cazaban, Z. Bârsan, Dr. I. Lupaș, G. Raneti, V. V. Delamarina, G. Galaction, A. Cotruș și M. Codreanu) — — — — — Lei 20.—
 Nr. 39. Toma Cocișiu: Povestiri din natură — — — Lei 5.—
 Nr. 40. Cântări naționale și diverse cântece — — — Lei 30.—
 Nr. 41. Al. L. Morariu: Dela noi, Povești — — — Lei 5.—
 Nr. 42—45. V. Alecsandri: Poezii. Vol. I. — — — Lei 25.—
 Nr. 46—48. V. Alecsandri: Poezii. Vol. II. — — — Lei 20.—
 Nr. 49. Adam Bolcu: Povești și Povestiri — — — Lei 5.—
 Nr. 50. Mauriciu Jokai: Piticii din Leaotung — — — Lei 5.—
 Nr. 51—54. Andreiu Mureșanu: Poezii — — — — — Lei 10.—
 Nr. 55—56. C. Cehan: Ardealul. Dramă în 4 acte — — Lei 10.—
 Nr. 57. Ilie Hociotă: Din lumea duhurilor — — — Lei 5.—
 Nr. 58. V. Alecsandri: Paracliserul, Herșeu boccegiu — — Lei 5.—
 Nr. 59—59/h. V. Alexandri: Teatru. II. (Cinel-Cinel, Piatra din casă. Nunta țărănească — — — — — Lei 10.—
 Nr. 60.—60/d. V. Alecsandri: Teatru. III. (Arivnte și Pe pelea, Stan covrigarul, Barbu lăutarul) — — — Lei 5.—
 Nr. 61. Volbură Poiană: Ion Burduf (Viața unui copil până la părăsirea școlii primare) — — — — — Lei 5.—
 Nr. 62—63. T. Mureșanu: Cioburi de oglindă — — — Lei 10.—
 Nr. 64. Prof. Horia Teculescu: Scriitorii ca luptători pentru unirea neamului — — — — — Lei 5.—
 Nr. 65—66. Emil Isac: Cartea unui om — — — — — Lei 10.—
 Nr. 67—68. I. Agârbiceanu: Visurile, povestiri — — — Lei 10.—
 Nr. 69. Gavril Todica: Urgiile naturii — — — — — Lei 5.—
 Nr. 70. Sextil Pușcariu: Literatura română — — — Lei 5.—
 Nr. 71. Eug. Sperantia: Sub nimbul familiar — — — Lei 5.—
 Nr. 72. Al. Mănculescu: Povestiri — — — — — Lei 5.—
 Nr. 73. Vasile Savel: Doine din război — — — — — Lei 5.—
 Nr. 74—74/a. Septimiu Popa: Povestiri — — — — — Lei 10.—
 Nr. 75—75/a. Emil Isac: Notițele mele — — — — — Lei 10.—
 Nr. 76. Ion Montani: Din zile grele — — — — — Lei 5.—
 Nr. 77—79. Prof. I. Georgescu: Ștregarul statului, (Piesă populară în trei acte) — — — — — Lei 15.—
 Nr. 80—81. Al. T. Stamatiad: Cățiva scriitori (O. Goga, Șt. Petică, I. C. Săvescu, M. Maeterlinck) — — — Lei 10.—
 Nr. 82. A. Cotruș: Versuri — — — — — — — Lei 5.—
 Nr. 83—84. St. Meteș: Moșiile domnilor șibocilor din țările române în Ardeal și Ungaria — — — — — Lei 10.—
 Nr. 85—86. Tr. Mager: Aspecte din Munții Apuseni (Târgul de fete dela Găina, etc.) — — — — — Lei 10.—
 Nr. 87—89. Prof. Dr. Gr. Cristescu: Perspective sociale și culturale în lumina evangheliei — — — — — Lei 15.—
 Nr. 90—92. V. Demetrius: Nuvele alese — — — — — Lei 15.—
 Nr. 93. Elena Farago: Scrisori — — — — — — — Lei 5.—
 Nr. 94—94/a. Al. Ciura: Iscarot (Schițe) — — — — — Lei 10.—
 Nr. 95—96. Ion Montani: Valul care trece — — — — — Lei 10.—
 Nr. 97. St. Meteș: Relațiile Mitropolit. A. Șaguna cu Români din Principatele române — — — — — Lei 5.—
 Nr. 12. E. Isac: Ardealule, Ardealule bătrân — — — Lei 5.—
 Nr. 13. G. D.: La stână, schițe trad. de C. Mușlea — — — Lei 5.—
 Nr. 14. I. Băilă: Insurăm pe Victor, Pe povârniș — — — Lei 5.—
 Nr. 15. Dr. I. Lupaș: Luptători pentru lumină — — — Lei 5.—
 Nr. 16. Dr. Al. Borza: Din viața plantelor — — — — — Lei 5.—
 Nr. 17. Ioan Georgescu: Dovezi nouă pentru adevăruri vechi. — Gânduri și îndemnuri — — — — — — — Lei 5.—
 Nr. 18. Gavril Todica: Zări din univers — — — — — Lei 5.—
 Nr. 19. Dr. I. Suciu: Patimile și moartea lui Isus — — — Lei 10.—
 Nr. 20. Wildenbruch: Lacrimi de copii — — — — — Lei 5.—
 Nr. 98—99. Ch. Lebrun-D. Nanu: La mielul alb — — — Lei 10.—
 Nr. 100. George Mihail Zamfirescu: Magnozia — — — — — Lei 5.—
 Nr. 101. Onisifor Ghibu: In jurul catolicismului și a unirii bisericilor — — — — — — — Lei 5.—
 Nr. 102—103. Const. Sudețeanu: Introducere în sociologia lui Auguste Comte — — — — — — — Lei 10.—
 Nr. 104—106. Eugeniu Speranția: Generalități de Psihologie individuală și socială — — — — — — — Lei 15.—
 Nr. 107—108. Goethe: Ifigenia în Taurida, dramă. In românește de Virgil Tempeanu — — — — — — — Lei 10.—
 Nr. 109—110. Al. Mănculescu: Tudor Dragomir. (Povestiri) — — — — — — — — — — — Lei 10.—
 Nr. 111—113. St. Meteș: Păstori ardeleni în principatele române — — — — — — — — — — — Lei 15.—
 Nr. 114—115. Teodor Mureșanu: Lumini suflate de vânt (Versuri) — — — — — — — — — — — Lei 10.—
 Nr. 116. Al. Las. Moldovan: Fabule și satire — — — — — Lei 10.—
 Nr. 117—118. Adrian Pascu: Cuibul tăcerii (schițe și nuvele) — — — — — — — — — — — Lei 15.—
 Nr. 119. Dr. Seb. Stanca: Sergentul (Dramă într'un act) — — Lei 15.—
 Nr. 120—122. Perpessicius: Repertoriu critic — — — — — Lei 15.—
 Nr. 123—124. Sandu Teleajen și Adr. Pascu: Craiul Vânt (Poem dramatic în 3 acte) — — — — — — — — — — — Lei 10.—
 Nr. 125—127. E. Lovinescu: Figuri ardeleni. (O. Goga, L. Rebreanu, T. Maiorescu, Șt. O. Iosif, I. Agârbiceanu, II. Chendi) — — — — — — — — — — — Lei 15.—
 Nr. 128—129. Savin Constant: Autentice... Schițe vesele Lei 10.—
 Nr. 130—131. Ion Dongorozi: Signor Berthelotty, schițe — — — Lei 10.—
 Nr. 132—133. Grigorie Alexandrescu: Fabule — — — — — Lei 10.—
 Nr. 134—135. L. Blaga: Fetele unui veac — — — — — Lei 10.—
 Nr. 136—137. Al. Iacobescu: Icoane și privești — — — — — Lei 10.—
 Nr. 138. N. Ghiulea: Oerotirea clasei de mijloc. Chestiunea meseriașilor — — — — — — — — — — — Lei 5.—
 Nr. 139. Gh. Maior: Mănăstirea Argeșului (în 5 acte) — — Lei 5.—
 Nr. 140. N. I. Herescu: Insemnări literare — — — — — Lei 10.—
 Nr. 141. Melentie Șora: Carnetul unui preot — — — — — Lei 5.—
 Nr. 142—143. Const. Cehan-Racoviță: In cerdacul casei bătrânești. Povestiri — — — — — — — — — — — Lei 10.—
 Nr. 144—145. Volbură Poiană: Fata din Ardeal. Poem național în 3 acte — — — — — — — — — — — Lei 10.—
 Nr. 146—147. O. Ghibu: Cu gândul la Basarabia — — — — — Lei 15.—
 Nr. 148—149. Adrian Pascu: Irena. Comedie dramatică în 3 acte — — — — — — — — — — — Lei 15.—

Nr. 150. Dr. S. Stanca: Greva și alte povestiri — Lei 5.—
 Nr. 151—152. S. Teleajen: Moșnenii. Dramă — — Lei 10.—
 Nr. 153—154. L. Blaga: Ferestre colorate — — Lei 10.—
 Nr. 155. N. Ghiulea: Școala poporului, Probleme sociale Lei 5.—
 Nr. 156. Gh. Maior: Cele 12 fete de împărat și palatul fermecat. Feerie în 4 acte — — — — — Lei 5.—
 Nr. 157-159 Gh. Cardaș: Cânteece poporane moldovenești Lei 10.—
 Nr. 160—163. Ion Marin Sadoveanu: Dramă și Teatru. Studii și cronici — — — — — Lei 20.—
 Nr. 164—165. Aristofan: Pasările (comedie), traducere în versuri de St. Bezdechi — — — — — Lei 15.—

Nr. 166—168. N. Iorga: Viața românească în Ardeal Lei 25.—
 Nr. 169. G. Todică: Epidemiile — — — — — Lei 5.—
 Nr. 170. K. Hamsun: Zacheu, tradus de Zaharie Stancu Lei 5.—
 Nr. 171. Dimitrie I. Goga: Școala ardeleană în Muntenia și Moldova — — — — — Lei 5.—
 Nr. 172. Dr. Grigorie Gh. Comșa: Combaterea catehismului bapțiștilor — — — — — Lei 5.—
 Nr. 173—174. Tudor Vianu: Masea timpului (schițe de critică) — — — — — Lei 10.—
 Nr. 175-177. E. Lovinescu: Tacit. Pagini asupra epocii împăratului Traian — — — — — Lei 15.—

Intreprinderea de instalațiuni electrice ale Municipiului Cluj

Atașată Uzinelor Electrice
CLUJ, Str. M. Kogălniceanu No. 4

EXECUTĂ: Instalațiuni electrice de înaltă și joasă tensiune pentru luminat și forță motrică, montări de tot felul de motoare, transformatoare și aparate electrice, rebobinaj și reparațiuni în mod radical, stațiune specială de verificat contoare electrice
 ::: cari se și repară și instalează din nou :::

Depozit de lămpi electrice, material de instalațiune, piese de schimb etc.

Planuri, proiecte, oferte și devize efectuate de specialiști la cerere.

Adresa abonatului:

„SCHMOLLPASTA“
 S. A. BRAȘOV

Fabrică de Cremă de ghet
 Premiata la 30 de expoziții

Rugăm onor. abonați să binevoiască a îngriji urgent de achitarea restanțelor pentru a nu fi nevoiți să recurgem la măsuri sumare.

Cheltuielile foarte urcate de tipografie, hârtie, colaborări și de natură administrativă, nu pot lăsa indiferent pe abonatul de conștiință.

„Societatea de mâine” este unica publicație mare a Ardealului care stă neîntrerupt în picioare de patru ani încoace, pe lângă toate dificultățile tiparului.

Cel puțin atâta putem cere: achitarea regulată și anticipată a abonamentului.

„Societatea de mâine”